

INIȚIATIVA PENTRU O NOUĂ EUROPĂ
BIBLIOTECA PUBLICĂ DE DREPT, FILIALĂ A BIBLIOTECHII MUNICIPALE
„B.P.HASDEU”

GHID
CE TREBUIE SĂ ȘTIȚI DESPRE PENSII!

Chișinău, 2008

Acest ghid este editat în cadrul Proiectului “Informează-te și apără-ți drepturile!” implementat cu suportul financiar al Proiectului PNUD "Susținere în implementarea Planului Național de acțiuni în domeniul drepturilor omului", Programul de Granturi Mici – 2007.

Prezenta lucrare exprimă opinia autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

Ghidul a fost elaborat în baza legislației Republicii Moldova, în vigoare la data de 1 mai 2008

CUPRINS

CE ESTE PENSIA?	4
CE ESTE PENSIA PENTRU LIMITA DE VÂRSTĂ ȘI CARE SUNT CATEGORIILE EI?	4
UNDE NE ADRESĂM ȘI CARE ACTE SE PREZINTĂ PENTRU STABILIREA PENSIEI PENTRU LIMITĂ DE VÂRSTĂ?	4
CARE ESTE MODUL DE CALCULARE AL PENSIEI PENTRU LIMITĂ DE VÂRSTĂ?	10
CE ESTE INVALIDITATEA ȘI CARE ORGANE STATALE O CONSTATĂ?	16
CARE SUNT CONDIȚIILE DE STABILIRE A PENSIEI DE INVALIDITATE ÎN CAZUL UNEI AFECȚIUNI GENERALE ȘI A INVALIDIZILOR DIN COPILĂRIE?	17
UNDE NE ADRESĂM ȘI CE ACTE PREZENTĂM PENTRU STABILIREA PENSIEI DE INVALIDITATE?	18
CARE SUNT CONDIȚIILE DE STABILIRE A PENSIEI DE INVALIDITATE ÎN CAZUL ACCIDENTULUI DE MUNCĂ SAU A BOLII PROFESIONALE ?	21
CARE SUNT CONDIȚIILE DE STABILIRE A PENSIEI DE INVALIDITATE ÎN CAZUL SINDROMULUI "CERNOBĂL"?	23
CARE SUNT CONDIȚIILE DE STABILIRE A PENSIEI DE INVALIDITATE ÎN CAZUL MILITARILOR?	24
CARE ESTE MODUL DE CALCULARE AL PENSIEI DE INVALIDITATE ÎN CAZUL UNOR AFECȚIUNI GENERALE, ACCIDENTE DE MUNCĂ SAU BOLI PROFESIONALE ȘI ÎN CAZUL INVALIDITĂȚII DIN COPILĂRIE?	26
UNDE NE ADRESĂM PENTRU STABILIREA PENSIEI DE URMAȘI ÎN CAZUL DECEDATULUI CIVIL?	39
CARE ESTE MODUL DE CALCULARE ȘI MĂRIMEA PENSIEI DE URMAȘ?	42
CE ESTE INDEXAREA PENSIEI?	43
CE ESTE RECALCULAREA PENSIEI?	43
CARE ESTE PROCEDURA DE PLATĂ A PENSIEI?	44
CARE ESTE PROCEDURA DE TRANSFER A PENSIEI?	45
CUM POATE FI GĂSITĂ CASA NAȚIONALĂ DE ASIGURĂRI SOCIALE ȘI CASELE TERITORIALE DE ASIGURĂRI SOCIALE?	46

Ce este pensia?

Pensia constituie un drept bănesc oferit persoanelor care întrunesc condițiile stabilite de lege, pentru a diminua efectele negative ale pierderii capacității de muncă (datorită vârstei înaintate sau invalidității) sau ale pierderii întreținătorului.

Condițiile care trebuie întrunite pentru stabilirea pensiei diferă în dependență de categoria acesteia.

Atenție!

- ◆ Dacă întruniți condițiile pentru câteva categorii de pensii, aveți dreptul să alegeți una dintre ele.
- ◆ Stabilirea pensiei nu implică și încetarea activității de muncă.
- ◆ Dacă după stabilirea pensiei continuați activitatea de muncă, aveți dreptul atât la plata salariului, cât și la plata pensiei.
- ◆ Dacă aveți dreptul la pensie și nu vă adresați pentru stabilirea acesteia, aceasta nu implică pierderea dreptului la pensie. Acest drept este imprescriptibil.

Conform *Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat, nr.156 din 14 octombrie 1998* (Monitorul Oficial nr. 111 din 17 decembrie 1998), se acordă următoarele categorii de pensii:

- ◆ pensia pentru limită de vârstă;
- ◆ pensia de invaliditate;
- ◆ pensia de urmaș.

Ce este pensia pentru limita de vârstă și care sunt categoriile ei?

Pensia pentru limita de vârstă se stabilește pe viață persoanelor care:

- ◆ au atins **vârsta** prevăzută de lege

Atenție!

Vârsta de pensionare se consideră atinsă din ziua următoare zilei de naștere, indicată în actele de stare civilă (certificat de naștere, certificat de căsătorie etc.) sau în actele de identitate (buletin de identitate, pașaport etc.).

și

- ◆ confirmă **stagiul de cotizare (vechimea în muncă)** necesar.

Atenție!

Stagiul de cotizare (până în 1999 numit *vechime în muncă*) include toate perioadele pe parcursul cărora s-au achitat contribuții de asigurări sociale la fondul de pensii (perioade contributive), precum și unele perioade, expres prevăzute de lege, asimilate stagiului de cotizare (perioade necontributive):

- ◆ perioada pe parcursul căreia persoana a achitat contribuții de asigurări sociale;
- ◆ perioada de îndeplinire a serviciului militar în termen sau cu termen redus;
- ◆ perioada de îngrijire a unui copil până la vârsta de trei ani de către unul dintre părinți, sau de către tutore, în cazul decesului ambilor părinți;
- ◆ perioada pe parcursul căreia persoana a beneficiat de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, de ajutor de șomaj, de alocație pentru integrare sau reintegrare

profesională.

De asemenea, în stagiul de cotizare **se mai includ perioadele, realizate până la 01 ianuarie 1999**, în care s-au desfășurat următoarele activități:

- ◆ activitatea în calitate de membru de colhoz, indiferent de caracterul și de durata programului de muncă;
- ◆ activitatea de creație a membrilor uniunilor de creație confirmată de către secretariatele consiliilor de administrație ale uniunilor respective;
- ◆ activitatea în calitate de slujitor și lucrător al cultelor, începând cu 1 aprilie 1992;
- ◆ îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vârsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vârsta de 75 de ani;
- ◆ studiul la instituțiile de învățământ superior de zi;
- ◆ serviciul militar sau alt serviciu asimilat acestuia.

Pentru detalii privind confirmarea stagiului de cotizare, vezi *Hotărîrea Guvernului nr. 417 din 03 mai 2000 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare și confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiei* (Monitorul Oficial nr. 54-56 din 12 mai 2000)

Există două categorii de pensii pentru limita de vârstă:

- ◆ pensia pentru limita de vârstă în condiții generale,
- ◆ pensia pentru limita de vârstă în condiții avantajoase.

Pentru a beneficia de **pensia pentru limită de vârstă în condiții generale**, trebuie să fie întrunite cumulativ următoarele condiții:

- ◆ **censul de vârstă:**
pentru femei – 57 de ani
pentru bărbați – 62 de ani
- ◆ **stagiul de cotizare (vechimea în muncă) necesar** – 30 de ani atât pentru femei, cât și pentru bărbați.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Dacă ați realizat un stagiul de cotizare mai mare de 30 de ani, atunci aveți dreptul la un spor de 2% la venitul luat în calcul la stabilirea pensiei pentru limită de vârstă pentru fiecare an suplimentar de stagiul de cotizare.

Atenție!

- ◆ Dacă la stabilirea pensiei se confirmă un stagiul mai mic de 30 ani, dar nu mai mic de 15 ani, atunci va fi stabilită o pensie pentru limita de vârstă parțială (incompletă), calculată proporțional numărului de ani de cotizare.
- ◆ Dacă la momentul stabilirii pensiei se confirmă un stagiul mai mic de 15 ani, atunci se va stabili o alocație socială în temeiul *Legii nr. 499 din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni* (Monitorul Oficial nr. 106-108 din 30 septembrie 1999).

Pensia pentru limită de vârstă în condiții avantajoase se acordă unor categorii de persoane, înainte de vârsta generală de pensionare. Aceste categorii sunt prevăzute expres în lege și pot fi modificate sau completate doar prin lege:

- ◆ Femeile care au născut și au educat 5 și mai mulți copii până la vârsta de 8 ani, în momentul când întrunesc cumulativ următoarele condiții:
 - censul de vârstă – 54 de ani
 - stagiul de cotizare (vechime în muncă) – 30 de ani, dar nu mai puțin de 15 ani.
- ◆ Persoanele care au muncit la lucrări foarte nocive și foarte grele, în momentul când întrunesc cumulativ următoarele condiții:
 - *femeile* – vârsta de 49 de ani, dacă din stagiul general de cotizare au muncit nu mai puțin de 7 ani și 6 luni la lucrări nocive și foarte grele (stagiul special de cotizare);
 - *bărbații* – vârsta de 54 de ani, dacă din stagiul general de cotizare nu mai puțin de 10 ani au lucrat la munci nocive și foarte grele (stagiul special de cotizare).

Ce trebuie să știți!

- ◆ Stagiul special se ia în considerare la determinarea dreptului la pensie, atunci când persoanele au fost antrenate în lucrările respective **ziua de muncă completă**.

Atenție!

Lista lucrărilor foarte nocive și foarte grele o găsiți în *Hotărîrea Guvernului nr. 822 din 15 decembrie 1992 cu privire la aprobarea Listelor nr. 1 și a unităților de producție, lucrărilor, profesiilor, funcțiilor și indicilor, în temeiul cărora se acordă dreptul la pensie pentru limită de vârstă în condiții avantajoase*, publicată în Monitorul nr. 12 din 30 decembrie 1992.

- ◆ Unii angajați din aviația civilă, cu condiția încetării activității în funcția respectivă:

Deși sunt prezente anumite condiții speciale, conform legislației în vigoare pensia acordată acestor persoane nu este calificată drept pensie pentru limită de vârstă în condiții avantajoase, ea având un caracter incert.

- § *membrii echipajului aeronavelor* – la atingerea vârstei de 45 de ani atât pentru femei, cât și pentru bărbați, dacă se confirmă un stagiul de cotizare în condiții speciale de 20 de ani în cazul femeilor și 25 de ani în cazul bărbaților.

Atenție!

Modul de calculare a stagiului de cotizare în condiții speciale îl găsiți în *Hotărîrea Guvernului nr. 527 din 06 august 1992 cu privire la aprobarea funcțiilor care asigură personalului navigant și tehnic aeronautic dreptul la pensie pentru vechime în muncă, și a Modulului de calculare a vechimii în muncă pentru stabilirea pensiei personalului navigant*, publicată în Monitorul nr. 8 din 30 august 1992.

- § *lucrătorii care efectuează dirijarea traficului aerian și dispun de adevărîță de dispecer*, în momentul când întrunesc cumulativ următoarele condiții:

- **femeile** – vârsta de 50 de ani și confirmă un stagiu general de cotizare de 20 de ani dintre care cel puțin 10 ani de activitate în funcție de dispecer;
- **bărbații** – vârsta de 55 de ani și confirmă un stagiu general de cotizare de 25 de ani dintre care cel puțin 12 ani și 6 luni de activitate în funcție de dispecer.

§ *inginerii și tehnicienii la sol* în momentul când întrunesc cumulativ următoarele condiții:

- **femeile** – vârsta de 50 de ani și confirmă un stagiu general de cotizare de 20 de ani dintre care cel puțin 15 ani de activitate în funcție de inginer sau tehnician la sol;
- **bărbații** – vârsta de 55 de ani și confirmă un stagiu general de cotizare de 25 de ani dintre care cel puțin 20 de ani de activitate în funcție de inginer sau tehnician la sol.

Unde ne adresăm și care acte se prezintă pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă?

Pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă, adresați-vă la Casa Teritorială de Asigurări Sociale (CTAS), conform vizei de domiciliu stabil. Aceste organe activează în fiecare raion al republicii și sector al mun. Chișinău.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Adresele Caselor Teritoriale de Asigurări Sociale le găsiți la sfârșitul acestui ghid.

Pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă se pregătește și se depune la Casa Teritorială de Asigurări Sociale setul de documente necesare, care va conține după caz:

- ◆ **cererea de stabilire a pensiei pentru limită de vârstă** este un formular tip pe care îl puteți ridica de la orice Casă Teritorială de Asigurări Sociale;
- ◆ **buletinul de identitate** originalul și copia;
- ◆ **certIFICATELE DE SALARIU** sunt actele care confirmă nivelul salariului obținut de către persoană, în perioada activității de muncă de la toate locurile de muncă (atât de bază, cât și prin cumul).
Certificatul de salariu se eliberează de către contabilitatea de la locul de muncă.
În cazul în care întreprinderea la care ați lucrat nu mai există sau contabilitatea de la locul de muncă nu dispune de informația necesară, adresați-vă la arhivă pentru eliberarea extraselor din cărțile de salarizare pentru perioada solicitată.
- ◆ **documentele ce confirmă stagiul de cotizare:**

- **carnetul de muncă** originalul și copia;

Atenție!

În lipsa carnetului de muncă sau în cazurile în care carnetul de muncă include înscriri incorecte și imprecise, sau în care lipsesc înscrisurile respective despre anumite perioade de activitate, pentru confirmarea stagiului se iau în considerare adevărurile, extrasele din ordine, conturile personale, statele de salarii, legitimațiile, referințele, contractele și acordurile de muncă în scris având note referitoare la realizarea acestora, foile matricole și listele-formular, carnetele de membru ale artelurilor cooperatiste de producție și alte documente ce conțin informații privind perioada de muncă.

- **livretul militar** originalul și copia;
- **adeverința de naștere a copilului** originalul și copia;
- **diploma de studii superioare, finisate până la 1 ianuarie 1999** originalul și copia;
- **certificatul ce confirmă beneficierea de indemnizație de șomaj** este eliberat de organul pentru ocuparea forței de muncă la care persoana a fost înregistrată în calitate de șomer;

După caz, pentru a confirma stagiul de cotizare realizat înainte de 1 ianuarie 1999, pot fi prezentate și:

- **actele ce confirmă îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vârsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vârsta de 75 de ani** Această perioadă se confirmă de către organul teritorial de asigurări sociale de la domiciliul persoanei îngrijite, în baza:
 - *cererii și a copiei buletinului de identitate a persoanei ce a efectuat îngrijirea* – în cazul persoanelor care locuiesc împreună cu persoana care necesită îngrijire;
 - *confirmarea în scris depusă de persoana îngrijită, iar în caz de imposibilitate (deces, sănătate șubredă a acesteia)* – confirmarea membrilor familiei acesteia sau actul de constatare de către medic a necesității de îngrijire permanentă din partea altei persoane – în cazul persoanelor care locuiesc separat de persoana care are nevoie de îngrijire;
 - *documentelor ce confirmă faptul și durata invalidității* (certificatul de invalid, avizul medical, legitimația de pensionar, adeverința eliberată de instituțiile medicale ce confirmă că maladia respectivă dă dreptul copilului sub vârsta de 16 ani să fie recunoscut drept

invalid și indică data luării la evidență în instituția medicală) și vârsta (adeverința de naștere, buletinul de identitate).

- **adeverința ce confirmă activitatea de creație a membrului uniunii de creație** se eliberează de către secretariatul comitetului de conducere al uniunii de creație din care face parte persoana;
- **actul ce confirmă activitatea de lucrător sau slujitor al cultelor, începând cu 1 aprilie 1992** se eliberează de către organul ierarhic superior al cultului sau de către organul de conducere al comunității religioase;
- ◆ **certificatul de căsătorie sau alt act ce confirmă schimbarea numelui (original și copie)** aceste acte se prezintă doar în cazul în care există divergență în numele de familie, indicat în actele depuse.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Cererea inclusiv documentele necesare se depun la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai **în termen de 30 zile** de la data atingerii vârstei. În acest caz plata pensiei va începe din ziua atingerii vârstei de pensionare.
- ◆ Dacă cererea va fi depusă **mai târziu de 30 de zile**, plata pensiei va începe din data depunerii ultimului act necesar.
- ◆ Dacă la cerere vor fi anexate doar documentele ce confirmă stagiul de cotizare, beneficiarului i se va stabili o pensie minimă indexată la momentul adresării.
- ◆ Dacă la cerere vor fi anexate și certificatele de salariu, mărimea pensiei va fi calculată din salariul mediu prezentat și pensia poate fi mai mare decât cea minimă.
- ◆ Documentele prezentate pentru confirmarea stagiului de cotizare trebuie să fie adevărate prin semnătura conducătorilor și ștampila întreprinderii sau organizației (secțiilor de cadre) care le eliberează.
- ◆ După verificarea actelor anexate la cererea de stabilire a pensiei și confruntarea copiilor cu originalele, **buletinul de identitate, livretul militar, diploma de studii și carnetul de muncă se restituie** titularului.

Atenție!

- ◆ Înainte de a depune setul de acte la Casa Teritorială de Asigurări Sociale, **faceți copii** de pe actele în original adunate și păstrați-le acasă sau în alt loc sigur.
- ◆ Cererea de stabilire a pensiei pentru limită de vârstă și actele necesare **se înregistrează în mod obligatoriu** la Casa Teritorială de Asigurări Sociale.
- ◆ După depunerea cererii, **solicitați de la inspector recipisa** detașată de la cerere ce conține date privind numărul și data înregistrării ei. Aceasta reprezintă dovada depunerii cererii și a actelor anexate.
- ◆ Decizia despre acordarea pensiei sau respingerea cererii de stabilire a pensiei se emite de către Casa Teritorială de Asigurări Sociale și se semnează de către conducătorul acesteia.
- ◆ Dacă nu sunteți de acord cu decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale, o puteți contesta la Casa Națională de Asigurări Sociale:

Republica Moldova, m. Chișinău, str. Gheorghe Tudor 3, tel. 25 78 25, 72 57 97

Care este modul de calculare a pensiei pentru limita de vârstă?

Calcularea pensiei pentru limita de vârstă se efectuează în baza formulelor de calcul ale pensiilor indicate în anexa nr.2 al *Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat, nr.156 din 14 octombrie 1998* (Monitorul Oficial nr. 111 din 17 decembrie 1998) și pct. 4-20 ale *Hotărârii Guvernului nr. 328 din 19 martie 2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat* (Monitorul Oficial nr. 61-62 din 25 martie 2008).

Ce trebuie să știți!

La 1 ianuarie 1999 a intrat în vigoare noua *Lege privind pensiile de asigurări sociale de stat, nr. 156 din 14 octombrie 1998*, care constituie un moment important în procesul de calculare a pensiei. Astfel, la stabilirea pensiei se ia în considerare perioada pentru care calcularea acesteia are loc:

1. de până la 1 ianuarie 1999,
2. până la și după 1 ianuarie 1999, sau
3. după 1 ianuarie 1999.

În funcție de această perioadă variază și formula folosită la calcularea pensiei.

1. Calcularea pensiei pentru limita de vârstă, pentru perioada de până la 1 ianuarie 1999

Exemplul 1:

Știrbu Lucia, născută la 20 mai 1950, s-a adresat la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la domiciliul său cu o cerere, solicitând stabilirea pensiei pentru limita de vârstă. La cererea depusă la Casa Teritorială de Asigurări Sociale a anexat acte ce confirmă 35 ani 10 luni și 15 zile de stagiul de cotizare (vechime în muncă) și certificate de salariu ce confirmă perioada de la 01 ianuarie 1984 până la 30 decembrie 2007.

Condiții:

Vârsta – 57 de ani, împliniți la 20 mai 2007,

Stagiul de cotizare – 35 ani 10 luni și 15 zile

Pensia va fi calculată în baza următoarei formule:

$$P_v = 125 + 0,005 \times V_t \times S_m \times K$$

în care:

P_v	Este mărimea pensiei, calculată pentru perioada pînă la 1 ianuarie 1999
125	Sumă fixă minimă garantată de stat, dacă se confirmă stagiul de cotizare complet
0,005	Costul unui an de cotizare realizat pînă la de 1 ianuarie 1999
V_t	Stagiul de cotizare (vechimea în muncă) total realizat în întreaga perioadă de activitate, exprimat în ani, cu o precizie de pînă la o unitate după virgulă.

În exemplul nostru, stagiul de cotizare total este de 35 ani, 10 luni și 15 zile. Având în vedere că stagiul de cotizare se calculează în ani, cele 10 luni se împart la 12 :

$$10 : 12 = 0,8.$$

Zilele nu se iau în considerare la calcularea stagiului de cotizare.

Astfel, stagiul de cotizare care va fi luat în calcul în formulă este:

$$V_t = 35 \text{ ani} + 0,8 \text{ ani} = 35,8 \text{ ani}$$

S_m Salariul mediu lunar pe țară, determinat pentru anul anterior anului de stabilire a pensiei. De exemplu, pentru anul 2007 salariul mediu lunar pe țară a constituit 2065 lei.

Ce trebuie să știți!

Salariul mediu lunar pe țară se calculează și se publică anual de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova:

MD-2019, Republica Moldova, m. Chișinău, str. Grenoble 106, tel. 40 30 00

K Este coeficientul individual al pensionarului, care se calculează în baza raportului dintre suma salariului pentru oricare 60 de luni consecutive, din ultimii 15 ani de muncă înainte de 1 ianuarie 1999 (adică de la 1 ianuarie 1984 până la 1 ianuarie 1999), și suma salariului mediu pe țară pentru aceeași perioadă.

Ce trebuie să știți!

- ◆ În formula de calcul a pensiei se ia în considerare mărimea coeficientului ce nu depășește 5,0 chiar dacă în baza raportului se obține o cifră mai mare.
- ◆ Coeficientul individual se determină cu o precizie de până la 5 unități după virgulă. Dacă în rezultat se obțin mai multe unități după virgulă, cifra se rotunjește până la 5 unități.

Pentru determinarea coeficientului individual al pensionarului, se selectează din cei 15 ani anteriori datei de 1 ianuarie 1999, 5 ani (60 de luni) consecutivi. În exemplul nostru, Știrbu Lucia a prezentat certificate, care au confirmat salarii, obținute în mărimile indicate în tabelul de mai jos:

An	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
lun.												
ianuarie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
februarie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
martie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
aprilie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
mai	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
iunie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
iulie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
august	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
septembrie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
octombrie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
noiembrie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	50,0	250	250	280	300	500
decembrie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	50,0	250	250	280	300	500
Total	4,2	6,0	9,6	12,0	16,8	54,0	200,0	3000	3000	3360	3600	6000

Pentru calcularea coeficientului au fost selectați anii 1992-1996. La Casa Teritorială de Asigurări Sociale această selectare se face la calculator, în baza unui program special.

Salariul mediu pe țară pentru perioada de pînă la 1 ianuarie 1999, utilizat la determinarea coeficientului individual al pensionarului, este indicat în Anexa la *Hotărârea Guvernului nr. 328 din 19 martie 2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat* (Monitorul Oficial nr. 61-62 din 25 martie 2008).

Anul	Salariul persoanei (lei)	Salariul mediu pe țară (lei)
1992	54,0	40,38
1993	200,0	351,04
1994	3000	1292,80
1995	3000	1691
1996	3360	2251,40
Total	9854,00	5626,62

$$K = 9854,00 : 5626,62 = 1,751317 \rightarrow 1,75132 \text{ (în urma rotunjirii)}$$

Astfel, pentru exemplul nostru **K = 1,75132**

În exemplu dat, pensia doamnei Știrbu Lucia va fi:

$$P_v = 125 + 0,005 \times 35,8 \times 2065 \times 1,75132 = 656,39 \text{ lei}$$

$$P_v = 772,35 \text{ lei}$$

Ce trebuie să știți!

- ◆ Dacă mărimea pensiei obținută în urma calculului este mai mică decât pensia minimă indexată la momentul stabilirii pensiei, atunci veți beneficia de pensia minimă indexată.

2. Calcularea pensiei pentru limita de vârstă pentru perioada de pînă la și după 1 ianuarie 1999:

Exemplul 2:

Corbu Grigorie, născut la 25 martie 1946, s-a adresat la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la domiciliul său cu o cerere, solicitând stabilirea pensiei pentru limita de vârstă. La cererea depusă la Casa Teritorială de Asigurări Sociale a anexat acte ce confirmă 32 ani, 08 luni și 25 de zile de stagiul de cotizare (vechime în muncă) și certificate de salariu, ce confirmă perioada de la 01 ianuarie 1984 până la 30 decembrie 2007.

Condiții:

Vârsta – 62 de ani, împliniți la 25 martie 2008

Stagiul de cotizare – 32 ani, 08 luni și 25 de zile, dintre care:

- ◆ până la 1 ianuarie 1999 – 25 ani și 6 luni

◆ după 1 ianuarie 1999 – 7 ani, 2 luni și 25 de zile

Pensia va fi calculată în baza următoarei formule:

$$P_t = \frac{V_v}{V_t} \times P_v + \frac{V_n}{V_t} \times P_n$$

în care:

P_t Este cuantumul total al pensiei, care se compune din suma pensiei pentru perioada de până la 1 ianuarie 1999 (**P_v**) și a pensiei pentru perioada de după 1 ianuarie 1999 (**P_n**).

V_v Este stagiul de cotizare (vechimea în muncă) realizat până la 1 ianuarie 1999.

În exemplul nostru stagiul de cotizare realizat până la 1 ianuarie 1999 este de **25 ani și 6 luni**. Având în vedere că stagiul de cotizare se calculează în ani, cele 6 luni se împart la 12:

$$6 : 12 = 0,5 \text{ ani}$$

Astfel, stagiul de cotizare care va fi luat în calcul în formulă este:

$$V_v = 25 \text{ ani} + 0,5 \text{ ani} = \mathbf{25,5 \text{ ani.}}$$

V_n Este stagiul de cotizare (vechimea în muncă) realizat după 1 ianuarie 1999.

În exemplul nostru stagiul de cotizare realizat după 1 ianuarie 1999 este de **7 ani, 2 luni și de zile**. Având în vedere că stagiul de cotizare se calculează în ani, cele 2 luni se împart la 12:

$$2 : 12 = 0,2 \text{ ani}$$

Zilele nu se iau în considerare la calcularea stagiului de cotizare.

Astfel, stagiul de cotizare care va fi luat în calcul în formulă este:

$$V_n = 7 \text{ ani} + 0,2 \text{ ani} = \mathbf{7,2 \text{ ani.}}$$

V_t Este stagiul de cotizare (vechimea în muncă) total realizat în întreaga perioadă de activitate.

În exemplul nostru

$$V_t = V_v + V_n = 25,5 \text{ ani} + 7,2 \text{ ani} = \mathbf{32,7 \text{ ani}}$$

V_v În exemplul nostru **V_v = 25,5 ani**, iar **V_t = 32,7 ani**.

V_t Astfel, pentru formula de calcul a pensiei pentru limită de vârstă:

$$V_v : V_t = 25,5 \text{ ani} : 32,7 \text{ ani} = \mathbf{0,780}$$

P_v Este pensia pentru limită de vârstă calculată pentru perioada de până la 1 ianuarie 1999. Formula de calcul al acesteia este identică cu formula utilizată în exemplul 1:

$$P_v = 125 + 0,005 \times V_t \times S_m \times K$$

Să admitem că **P_v** constituie **772,35 lei**, calculată conform exemplului 1 de mai sus.

V_n În exemplul nostru **V_n = 7,2 ani**, iar **V_t = 32,7 ani**.

V_t Astfel, pentru formula de calcul a pensiei pentru limită de vârstă:

$$V_n : V_t = 7,2 \text{ ani} : 32,7 \text{ ani} = \mathbf{0,220}$$

P_n Este pensia pentru limită de vârstă, calculată pentru perioada de după 1 ianuarie 1999.

Pentru calcularea acesteia în exemplul nostru se va utiliza următoarea formulă:

$$P_n = \{1,4\% \times 30 + 2\%(V_t - V_1) + 2\%(R - R_1)\} \times S_a$$

în care:

1,4% Procent fix
30 Stagiul de cotizare necesar
2% Sporul pentru fiecare an suplimentar de stagiul de cotizare
V_t Stagiul de cotizare total.

În exemplul nostru **V_t = 32,7 ani**
V₁ Stagiul de cotizare necesar la data obținerii dreptului la pensie

În exemplul nostru **V₁ = 30 ani**
2% Sporul pentru fiecare an de cotizare realizat după împlinirea vârstei stand de pensionare

R Vârsta reală de pensionare.

În exemplul nostru **R = 62 de ani**
R₁ Vârsta de pensionare necesară la data obținerii dreptului la pensie.

În cazul nostru **R₁ = 62 de ani**
S_a Venitul mediu lunar asigurat, realizat după 1 ianuarie 1999.

Pentru stabilirea venitului mediu lunar asigurat, suma veniturilor, din care au achitat contribuții la fondul de pensii, se împarte la numărul lunilor pentru care au achitat contribuții. În exemplul nostru, Corbu Grigorie a prezentat certific care au confirmat salarii, obținute în mărimile indicate în tabelul de mai jos:

An	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ianuarie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
februarie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
martie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
aprilie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
mai	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
iunie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
iulie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
august	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
septembrie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
octombrie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
noiembrie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
decembrie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	500
Total	4200	4800	5400	6000	12000	18000	21600	24000	60000	150

111 luni = 171000 : 111 = 1540,54 lei

Astfel, pentru exemplul nostru $S_a = 1540,54$ lei

Ce trebuie să știți!

Pentru a evita imposibilitatea de a plăti pensiile, statul, începînd cu 2003, limitat nivelul venitului lunar luat în considerare la calcularea venitului mediu lunar asigurat (S_a). Astfel, cuantumul venitului luat în considerare nu poate depăși sum lunară de:

Anul	Suma lunară (lei)	Suma anuală (lei)
2007	6045	72540
2006	5100	61200
2005	4155	49860
2004	2745	32940
2003	2454	29448

Pentru perioada anterioară (adică din 1999 pînă în 2002) venitul se ia în calcul nelimitat.

Pentru exemplul nostru:

$$P_n = \{1,4\% \times 30 + 2\%(32,7 - 30) + 2\%(62 - 62)\} \times 1540,54 = (0,42 + 0,054 + 0) \times 1540,54 = 730,22 \text{ lei}$$

În exemplul dat, pensia domnului Corbu Grigore va fi:

$$P_1 = 0,780 \times 772,35 + 0,220 \times 730,22 = 602,43 + 160,65 = 763,08$$

$$P_1 = 763,08$$

Ce trebuie să știți!

- ◆ Dacă mărimea pensiei obținută în urma calculului este mai mică decât pensia minimă indexată la momentul stabilirii pensiei, atunci veți beneficia de pensia minimă indexată.

3. Calcularea pensiei pentru limita de vîrstă pentru perioada de după 1 ianuarie 1999

În cazul în care ați acumulat **un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani**, realizat după 1 ianuarie 1999, iar stagiul de cotizare total **nu depășește 30 de ani**, atunci pensia pentru limita de vîrstă se va calcula în baza următoarei formule:

$$P = 1,4\% \times V_f \times S_a,$$

În cazul în care ați acumulat **un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani**, realizat după 1 ianuarie 1999, iar stagiul de cotizare total **depășește 30 de ani**, atunci pensia pentru limita de vîrstă se va calcula în baza următoarei formule:

$$P = \{1,4\% \times 30 + 2\%(V_f - V_f) + 2\%(R - R_f)\} \times S_a,$$

Ce trebuie să știți!

- ◆ Avînd în vedere că noul sistem de stabilire a pensiilor a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1999, stagiul de cotizare necesar pentru calcularea pensiei pentru limita de vîrstă în baza formulelor menționate mai sus va putea fi realizat abia în 2019.
- ◆ În prezent, **aceste formule nu se aplică**.

Ce este invaliditatea și care organe statale o constată?

Invaliditatea este pierderea totală sau parțială a capacității de muncă ca urmare a unei maladii cronice sau a unei traume, care în rezultat duc la reducerea moderată sau pronunțată a funcției organismului și limitează posibilitatea practicării de activități care ar aduce venituri.

Invalidul este persoana care nu mai poate să muncească din cauza unei boli fizice sau psihice și are nevoie de asigurare bănească și ajutor din partea altor persoane. Recunoașterea unei persoane ca fiind invalidă se efectuează prin expertiza medicală a vitalității, în temeiul evaluării în complex a stării de sănătate și a gradului de reducere a capacităților ei vitale, în conformitate cu clasificările și criteriile aprobate de Ministerul Sănătății.

Invaliditatea este constatată de către *Consiliul de Expertiză Medicală a Vitalității de nivel republican (CEMV, fostul БТЭК)* și de *Consiliile primare teritoriale de Expertiză Medicală a Vitalității*.

Vezi *Hotărârea Guvernului nr. 109 din 31 ianuarie 2006 privind Consiliul republican de expertiză medicală a vitalității* (Monitorul Oficial nr. 21-24 din 03 februarie 2006)

Expertiza medicală a vitalității este efectuată în baza cererii în scris a persoanei sau a reprezentantului ei legal, adresată președintelui consiliului primar de expertiză medicală a vitalității de la domiciliul persoanei.

Pacientul va fi examinat de CEMV numai atunci, când cererea va fi însoțită de fișa de trimitere (F - 088/e). În fișa de trimitere sînt indicate datele despre starea sănătății persoanei supuse expertizării, care reflectă gradul de reducere a funcționalității organelor, sistemelor de organe și a întregului organism, precum și rezultatele măsurilor de tratament și reabilitare.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Fișa de trimitere este pregătită de medicul de familie de la locul de trai, care este responsabil de corectitudinea și complexitatea informației cuprinse în fișa de trimitere.
- ◆ În cazul stabilirii invalidității ca urmare a unei maladii profesionale, la fișa de trimitere (F - 088/e) se anexează, în mod obligatoriu, concluzia Consiliului republican de boli profesionale al Ministerului Sănătății.
- ◆ În cazul stabilirii invalidității drept consecință a unui accident de muncă, la fișa de trimitere (F - 088/e) se anexează, în mod obligatoriu, actul privind accidentul de muncă.

Atenție!

Termenul de valabilitate al fișei de trimitere este de **30 zile calendaristice din ziua completării**.

Vezi *Hotărârea Guvernului nr. 688 din 20 iunie 2006 cu privire la expertiza medicală a vitalității* (Monitorul Oficial nr. 98 din 30 iunie 2006), Anexa nr. 2.

În funcție de starea sănătății se stabilesc următoarele grade de invaliditate:

- ◆ gradul I de invaliditate – dacă limitarea posibilității vitale este gravă (capacitatea de muncă este pierdută procentual de la 75% până la 100%);
- ◆ gradul II de invaliditate – dacă limitarea posibilității vitale este accentuată (capacitatea de muncă este pierdută procentual de la 50% până la 74%);
- ◆ gradul III de invaliditate – dacă limitarea posibilității vitale este moderată (capacitatea de muncă este pierdută procentual de la 25% până la 49%).

În certificatul de invaliditate eliberat de către consiliile de expertiză medicală a vitalității, se înscrie:

- ◆ gradul de invaliditate constatat,
- ◆ cauza survenirii invalidității,
- ◆ termenul pentru care este stabilită invaliditatea,
- ◆ data ulterioarei reexaminări.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Data stabilirii invalidității se consideră data la care cererea, fișa de trimitere (F - 088/e) și alte acte ale pacientului au fost depuse la consiliul primar de expertiză medicală a vitalității.
- ◆ Persoanelor care se adresează prima dată pentru stabilirea invalidității, aceasta se atribuie pe un termen de un an.

Pensia de invaliditate poate fi stabilită din următoarele cauze:

- ◆ afecțiune generală (boală obișnuită),
- ◆ afecțiune profesională
- ◆ accident de muncă,
- ◆ participare la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl (sindromul „Cernobîl”),
- ◆ invalid militar sau invalid de război,
- ◆ invalid din copilărie.

Care sunt condițiile de stabilire a pensiei de invaliditate în cazul unei afecțiuni generale și al invalizilor din copilărie?

Persoana are dreptul la pensia de invaliditate cauzată de o boală obișnuită, dacă confirmă următorul stagiu de cotizare în raport cu vârsta la data constatării invalidității:

- ◆ până la vârsta de 23 de ani – 1 an de stagiu
- ◆ de la 23 la 26 ani – 2 ani de stagiu
- ◆ de la 26 la 31 ani – 3 ani de stagiu
- ◆ peste 31 de ani – 5 ani de stagiu

Dacă la momentul stabilirii pensiei invalidul nu va confirma stagiul de cotizare necesar, invalidului i se va stabili o alocație socială în temeiul *Legii nr. 499 din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni* (Monitorul Oficial nr. 106-108 din 30 septembrie 1999).

Atenție!

Nu sînt obligate să confirme stagiul de cotizare persoanele, invaliditatea cărora a fost stabilită drept urmare:

- ◆ a accidentului de muncă,
- ◆ a bolii profesionale,
- ◆ a acțiunilor militare,
- ◆ a participării la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl.

Unde ne adresăm și ce acte prezentăm pentru stabilirea pensiei de invaliditate?

Pentru stabilirea pensiei de invaliditate, se pregătește și se depune la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai setul de documente necesare, care va conține după caz:

- ◆ **cererea de stabilire a pensiei de invaliditate** este un formular tip pe care îl puteți ridica de la orice Casă Teritorială de Asigurări Sociale;
- ◆ **buletinul de identitate** originalul și copia;
- ◆ **certificatul de invaliditate** originalul și copia;
- ◆ **certIFICATELE DE SALARIU** sunt actele care confirmă nivelul salariului obținut de către persoană în perioada activității de muncă de la toate locurile de muncă (atât de bază, cât și prin cumul).

Certificatul de salariu se eliberează de către contabilitatea de la locul de muncă.

În cazul în care întreprinderea la care ați lucrat nu mai există sau contabilitatea de la locul de muncă nu dispune de informația necesară, adresați-vă la arhivă pentru eliberarea extraselor din cărțile de salarizare pentru perioada solicitată.

◆ **documentele ce confirmă stagiul de cotizare:**

- **carnetul de muncă** originalul și copia;

Atenție!
În lipsa carnetului de muncă sau în cazurile în care carnetul de muncă include înscriri incorecte și imprecise, sau în care lipsesc înscrisurile respective despre anumite perioade de activitate, pentru confirmarea stagiului se iau în considerare adevărurile, extrasele din ordine, conturile personale, statele de salarii, legitimațiile, referințele, contractele și acordurile de muncă în scris având note referitoare la realizarea acestora, foile matricole și listele-formular, carnetele de membru ale artelurilor cooperatiste de producție și alte documente ce conțin informații privind perioada de muncă.
 - **livretul militar** originalul și copia;
 - **adeverința de naștere a copilului** originalul și copia;
 - **diploma de studii superioare, finisate până la 1 ianuarie 1999** originalul și copia;
 - **certificatul ce confirmă beneficierea de indemnizație de șomaj** este eliberat de organul pentru ocuparea forței de muncă la care persoana a fost înregistrată în calitate de șomer;
- După caz, pentru a confirma stagiul de cotizare realizat înainte de 1 ianuarie 1999, pot fi prezentate și:
- **actele ce confirmă îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vârsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vârsta de 75 de ani** Această perioadă se confirmă de către organul teritorial de asigurări sociale de la domiciliul persoanei îngrijite în baza:
 - *cererii și a copiei buletinului de identitate a persoanei ce a efectuat îngrijirea* – în cazul persoanelor care locuiesc împreună cu persoana care necesită îngrijire;
 - *confirmarea în scris depusă de persoana îngrijită, iar în caz de imposibilitate (deces, sănătate subredă a acesteia) – confirmarea membrilor familiei acesteia sau actul de constatare de către medic a necesității de îngrijire permanentă din partea altei persoane* – în cazul persoanelor care locuiesc separat de persoana care are nevoie de îngrijire;
 - *documentelor ce confirmă faptul și durata invalidității* (certificatul de invalid, avizul medical, legitimația de pensionar, adeverința eliberată de instituțiile medicale ce confirmă

că maladia respectivă dă dreptul copilului sub vârsta de 16 ani să fie recunoscut drept invalid și indică data luării la evidență în instituția medicală) și vârsta (adeverința de naștere, buletinul de identitate).

- **adeverința ce confirmă activitatea de creație a membrului uniunii de creație** se eliberează de către secretariatul comitetului de conducere a uniunii de creație din care face parte persoana;
- **actul ce confirmă activitatea de lucrător sau slujitor al cultelor, începând cu 1 aprilie 1992** se eliberează de către organul ierarhic superior al cultului sau de către organul de conducere al comunității religioase;
- ◆ **certificatul de căsătorie sau alt act ce confirmă schimbarea numelui (original și copie)** aceste acte se prezintă doar în cazul în care există divergență în numele de familie, indicat în actele depuse.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Cererea inclusiv documentele necesare se depun la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai **în termen de 60 zile** de la data stabilirii invalidității. În acest caz plata pensiei va începe din ziua stabilirii invalidității.
- ◆ Dacă cererea va fi depusă **mai târziu de 60 de zile**, plata pensiei va începe din data depunerii ultimului act necesar.
- ◆ Dacă la cerere vor fi anexate doar documentele ce confirmă stagiul de cotizare, invalidului **i se va stabili o pensie minimă indexată** la momentul adresării, corespunzător gradului de invaliditate.
- ◆ Dacă la cerere vor fi anexate și certificatele de salariu, **mărimea pensiei va fi calculată din salariul mediu** prezentat și pensia poate fi mai mare decât cea minimă.
- ◆ Documentele prezentate pentru confirmarea stagiului de cotizare **trebuie să fie adevărate** prin semnătura conducătorilor și ștampila întreprinderii sau organizației (secțiilor de cadre) care le eliberează.
- ◆ După verificarea actelor anexate la cererea de stabilire a pensiei și confruntarea copiilor cu originalele, **buletinul de identitate, livretul militar, diploma de studii și carnetul de muncă se restituie** titularului.
- ◆ Pensia de invaliditate se stabilește **doar pentru perioada cât durează invaliditatea**, confirmată de Consiliul de Expertiză Medicală a Vitalității.

Atenție!

- ◆ Înainte de a depune setul de acte la Casa Teritorială de Asigurări Sociale, **faceți copii** de pe actele în original adunate și păstrați-le acasă sau în alt loc sigur.
- ◆ Cererea de stabilire a pensiei de invaliditate și actele necesare **se înregistrează în mod obligatoriu** la Casa Teritorială de Asigurări Sociale.
- ◆ După depunerea cererii, **solicitați de la inspector recipisa** detașată de la cerere ce conține date privind numărul și data înregistrării ei. Aceasta reprezintă dovada depunerii cererii și a actelor anexate.
- ◆ Decizia despre acordarea pensiei sau respingerea cererii de stabilire a pensiei se emite de către Casa Teritorială de Asigurări Sociale și se semnează de către conducătorul acesteia.
- ◆ Dacă nu sunteți de acord cu decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale, o puteți contesta

la Casa Națională de Asigurări Sociale:

Republica Moldova, m. Chișinău, str. Gheorghe Tudor 3, tel. 25 78 25, 72 57 97

Care sunt condițiile de stabilire a pensiei de invaliditate în cazul accidentului de muncă sau bolii profesionale ?

Pensia de invaliditate pentru persoana vătămată ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale va fi stabilită, dacă invalidul va prezenta la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai setul de documente necesare, care va conține:

◆ **cererea de stabilire a pensiei de invaliditate** este un formular tip pe care îl puteți ridica de la orice Casă Teritorială de Asigurări Sociale;

◆ **buletinul de identitate** originalul și copia;

◆ **actul de cercetare al accidentului de muncă** acest act se prezintă doar în cazul stabilirii pensiei de invaliditate drept consecință a unui accident de muncă. Actul este întocmit de către Comisia de cercetare a accidentului de muncă, care se constituie la nivelul întreprinderii pentru fiecare caz în parte.

Vezi *Hotărîrea Guvernului nr. 1361 din 22 decembrie 2005 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de cercetare a accidentelor de muncă* (Monitorul Oficial nr. 9-12 din 20 ianuarie 2006).

Pentru a vă cunoaște drepturile suplimentare pe care le aveți în legătură cu un accident de muncă, consultați:

- *Legea nr. 625 din 02 iulie 1991 cu privire la protecția muncii (art. 32)* (Monitorul nr. 6 din 02 iulie 1991);
- *Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale, nr. 756 din 24 decembrie 1999* (Monitorul Oficial nr. 31-33 din 23 martie 2000);
- *Hotărîrea Guvernului nr. 513 din 11 august 1993 despre aprobarea Regulamentului cu privire la plata de către întreprinderi, organizații și instituții a indemnizației unice pentru pierderea capacității de muncă sau decesul angajatului în urma unui accident de muncă sau a unei afecțiuni profesionale* (Monitorul nr. 8 din 30 august 1993).

◆ **concluzia Consiliului republican de boli profesionale al Ministerului Sănătății** acest act se prezintă doar în cazul stabilirii pensiei de invaliditate drept consecință a unei boli profesionale;

◆ **certificatul de invaliditate** originalul și copia;

◆ **certIFICATELE DE SALARIU** sunt actele care confirmă nivelul salariului obținut de către persoană în perioada activității de muncă de la toate locurile de muncă (atât de bază, cât și prin cumul).

Certificatul de salariu se eliberează de către contabilitatea de la locul de muncă.

În cazul în care întreprinderea la care ați lucrat nu mai există sau contabilitatea de la locul de muncă nu dispune de informația necesară, adresați-vă la arhivă pentru eliberarea extraselor din cărțile de salarizare pentru perioada solicitată.

◆ **certificatul de căsătorie sau alt act ce confirmă schimbarea numelui (original și copie)** aceste acte se prezintă **doar în cazul în care există divergență în numele de familie**, indicat în actele depuse.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Cererea inclusiv documentele necesare se depun la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai **în termen de 60 zile** de la data stabilirii invalidității. În acest caz plata pensiei va începe din ziua stabilirii invalidității.
- ◆ Dacă cererea va fi depusă **mai târziu de 60 de zile**, plata pensiei va începe din data depunerii ultimului act necesar.
- ◆ Confirmarea stagiului de cotizare **nu este necesară**.
- ◆ Dacă la cerere vor fi anexate certificatele de salariu, **mărimea pensiei va fi calculată din salariul mediu** prezentat și pensia poate fi mai mare decât cea minimă.
- ◆ După verificarea actelor anexate la cererea de stabilire a pensiei și confruntarea copiilor cu originalele, **buletinul de identitate și certificatul de invaliditate se restituie titularului**.
- ◆ Pensia de invaliditate se stabilește **doar pentru perioada cât durează invaliditatea**, confirmată de Consiliul de Expertiză Medicală a Vitalității.

Atenție!

- ◆ Înainte de a depune setul de acte la Casa Teritorială de Asigurări Sociale, **faceți copii** de pe actele în original adunate și păstrați-le acasă sau în alt loc sigur.
- ◆ Cererea de stabilire a pensiei de invaliditate și actele necesare **se înregistrează în mod obligatoriu** la Casa Teritorială de Asigurări Sociale.
- ◆ După depunerea cererii, **solicitați de la inspectorul recipisa** detașată de la cerere ce conține date privind numărul și data înregistrării ei. Aceasta reprezintă dovada depunerii cererii și a actelor anexate.
- ◆ Decizia despre acordarea pensiei sau respingerea cererii de stabilire a pensiei se emite de către Casa Teritorială de Asigurări Sociale și se semnează de către conducătorul acesteia.
- ◆ Dacă nu sunteți de acord cu decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale, o puteți contesta la Casa Națională de Asigurări Sociale:

Republica Moldova, m. Chișinău, str. Gheorghe Tudor 3, tel. 25 78 25, 72 57 97

Care sunt condițiile de stabilire a pensiei de invaliditate în cazul sindromului “Cernobâl”?

Dacă persoana a participat la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobâl, ca rezultat al căreia i-a fost stabilit un grad de invaliditate, atunci ea are dreptul la pensie de invaliditate. Pentru stabilirea pensiei se va prezenta la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai setul de documente necesare, care va conține:

- ◆ **cererea de stabilire a pensiei de invaliditate** este un formular tip pe care îl puteți ridica de la orice Casă Teritorială de Asigurări Sociale;
- ◆ **buletinul de identitate** originalul și copia;
- ◆ **livretul militar** originalul și copia;
- ◆ **legitimția de participant la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobâl** acest act este eliberat de Comisariatul Militar Republican;
- ◆ **certificatul care confirmă focarul în care s-a aflat lichidatorul** acest act este eliberat de Comisariatul Militar Republican;
- ◆ **certificatul de invaliditate** originalul și copia;
- ◆ **certIFICATELE DE SALARIU** sunt actele care confirmă nivelul salariului obținut de către persoană în perioada activității de muncă de la toate locurile de muncă (atât de bază, cât și prin cumul).

Certificatul de salariu se eliberează de către contabilitatea de la locul de muncă.

În cazul în care întreprinderea la care ați lucrat nu mai există sau contabilitatea de la locul de muncă nu dispune de informația necesară, adresați-vă la arhivă pentru eliberarea extraselor din cărțile de salarizare pentru perioada solicitată.
- ◆ **certificatul de căsătorie sau alt act ce confirmă schimbarea numelui (original și copie)** aceste acte se prezintă **doar în cazul în care există divergență în numele de familie**, indicat în actele depuse.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Cererea inclusiv documentele necesare se depun la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai **în termen de 60 zile** de la data stabilirii invalidității. În acest caz plata pensiei va începe din ziua stabilirii invalidității.

- ◆ Dacă cererea va fi depusă **mai târziu de 60 de zile**, plata pensiei va începe din data depunerii ultimului act necesar.
- ◆ Confirmarea stagiului de cotizare **nu este necesară**.
- ◆ Dacă la cerere vor fi anexate certificatele de salariu, **mărimea pensiei va fi calculată din salariul mediu** prezentat și pensia poate fi mai mare decât cea minimă.
- ◆ După verificarea actelor anexate la cererea de stabilire a pensiei și confruntarea copiilor cu originalele, **buletinul de identitate, certificatul de invaliditate și livretul militar se restituie titularului**.
- ◆ Pensia de invaliditate se stabilește **doar pentru perioada cât durează invaliditatea**, confirmată de Consiliul de Expertiză Medicală a Vitalității.
- ◆ Participanții la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobâl **se echivalează în drepturi cu invalizii de război**, fapt care le dă dreptul să aleagă stabilirea pensiei de invaliditate în temeiul *Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, nr.1544 din 23 iunie 1993* (cu statut de militar) sau în temeiul *Legii nr. 909 din 30 ianuarie 1992 privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobâl* (cu statut de persoană civilă).
- ◆ Persoanele care au fost afectate de boala actinică sau au devenit invalide în urma experiențelor nucleare, avariilor cu radiații ionizate sau a consecințelor lor la obiectele atomice civile sau militare **se echivalează în drepturi cu participanții la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobâl și au aceleași drepturi la stabilirea pensiei de invaliditate**.

Atenție!

- ◆ Înainte de a depune setul de acte la Casa Teritorială de Asigurări Sociale, **faceți copii** de pe actele în original adunate și păstrați-le acasă sau în alt loc sigur.
- ◆ Cererea de stabilire a pensiei de invaliditate și actele necesare **se înregistrează în mod obligatoriu** la Casa Teritorială de Asigurări Sociale.
- ◆ După depunerea cererii, **solicitați de la inspectorul recepției** detașată de la cerere ce conține date privind numărul și data înregistrării ei. Aceasta reprezintă dovada depunerii cererii și a actelor anexate.
- ◆ Decizia despre acordarea pensiei sau respingerea cererii de stabilire a pensiei se emite de către Casa Teritorială de Asigurări Sociale și se semnează de către conducătorul acesteia.
- ◆ Dacă nu sunteți de acord cu decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale, o puteți contesta la Casa Națională de Asigurări Sociale:

Republica Moldova, m. Chișinău, str. Gheorghe Tudor 3, tel. 25 78 25, 72 57 97

Care sunt condițiile de stabilire a pensiei de invaliditate în cazul militarilor?

Dreptul la pensie de invaliditate au militarii, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, dacă invaliditatea a survenit în timpul satisfacerii serviciului sau cel mult după trei luni de la eliberare din serviciu, sau după expirarea acestui termen, dacă aceasta a fost cauzată de o rănire, contuzie, schilodire sau afecțiune contractată în perioada satisfacerii serviciului.

În funcție de cauzele invalidității, invalizii din rândurile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne se clasifică în două categorii:

- ♦ *invalizi de război* – în cazul în care invaliditatea este cauzată de rănire, contuzionare sau schilodire în perioada celui de la doilea război mondial, în cazul lichidării urmărilor catastrofei de la Cernobâl, îndeplinirii altor îndatoriri de serviciu militar (de serviciu) ori de afecțiuni legate de aflare pe front, în detașamente și formațiuni de partizani, în organizații și grupe ilegale în cel de al doilea război mondial, precum și de participare la lichidarea urmărilor catastrofei de la Cernobâl sau la acțiuni de luptă în timp de pace;
- ♦ *invalizi* – în cazul în care invaliditatea este cauzată de o schilodire în accident nelegat de îndeplinirea îndatoririlor de serviciu militar (de serviciu) sau de o afecțiune contractată în perioada satisfacerii serviciului.

Setul de acte necesare pentru stabilirea pensiei de invaliditate trebuie să conțină următoarele acte:

- ♦ **cererea de stabilire a pensiei de invaliditate** este un formular tip pe care îl puteți ridica de la orice Casă Teritorială de Asigurări Sociale;
- ♦ **buletinul de identitate** originalul și copia;
- ♦ **livretul militar** originalul și copia;
- ♦ **copia certificatului care confirmă trauma obținută în timpul serviciului militar sau a acțiunilor militare** dacă este vorba despre un militar prin contract, atunci acest act *se eliberează de către organul cu care a fost încheiat contractul*;
- ♦ **certificatul de invaliditate** dacă este o persoană care nu are statut de militar, atunci acest act *se eliberează de către Ministerul Apărării*. originalul și copia;
- ♦ **certificatul de căsătorie sau alt act ce confirmă schimbarea numelui (original și copie)** aceste acte se prezintă **doar în cazul în care există divergență în numele de familie**, indicat în actele depuse.

Ce trebuie să știți!

- ♦ Un termen exact pentru depunerea cererii de stabilire a pensiei nu este indicat, însă este determinat termenul în care ia naștere dreptul la pensie pentru fiecare categorie de beneficiari. În cazul adresării tardive, pensia pentru perioada precedentă se va plăti pentru cel mult 12 luni înainte de data depunerii cererii, dar nu mai devreme de data stabilirii invalidității.
- ♦ Confirmarea stagiului de cotizare **nu este necesară**.
- ♦ După verificarea actelor anexate la cererea de stabilire a pensiei și confruntarea copiilor cu originalele, **buletinul de identitate, certificatul de invaliditate și livretul militar se restituie titularului**.
- ♦ Pensia de invaliditate se stabilește **doar pentru perioada cât durează invaliditatea**, confirmată de Consiliul de Expertiză Medicală a Vitalității.
- ♦ Militarii în termen depun cererea de stabilire a pensiei de invaliditate la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai.

- ♦ Militarii care au satisfăcut serviciu prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne depun cererea de stabilire a pensiei de invaliditate la organele de pensionare ale Ministerului Apărării, Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Serviciului Grăniceri, Departamentului Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției, Serviciului Protecție și Pază de Stat, Ministerului Afacerilor Interne și ale Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției.

Atenție!

- ♦ Înainte de a depune setul de acte necesare, **faceți copii** de pe actele în original adunate și păstrați-le acasă sau în alt loc sigur.
- ♦ Cererea de stabilire a pensiei de invaliditate și actele necesare **se înregistrează în mod obligatoriu**.
- ♦ După depunerea cererii, **solicitați de la inspector recipisa** detașată de la cerere ce conține date privind numărul și data înregistrării ei. Aceasta reprezintă dovada depunerii cererii și a actelor anexate.

Care este modul de calculare a pensiei de invaliditate în caz de afecțiune generală, accident de muncă sau boală profesională și în cazul invalidității din copilărie?

Calcularea pensiei de invaliditate se înfăptuiește în baza formulelor de calcul a pensiilor, indicate în punctele 21-26 ale *Hotărârii Guvernului nr. 328 din 19 martie 2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat* (Monitorul Oficial nr. 61-62 din 25 martie 2008).

Ce trebuie să știți!

La 1 ianuarie 1999 a intrat în vigoare noua *Lege privind pensiile de asigurări sociale de stat*, nr. 156 din 14 octombrie 1998, care constituie un moment important în procesul de calculare a pensiei. Astfel, la stabilirea pensiei se ia în considerare perioada de calculare a acesteia:

1. de până la 1 ianuarie 1999,
2. până la și după 1 ianuarie 1999, sau
3. după 1 ianuarie 1999.

În funcție de aceste perioade, variază și formula folosită la calcularea pensiei.

În același timp, formula de calcul a pensiei variază în funcție de gradul de invaliditate.

1. Calcularea pensiei de invaliditate pentru perioada de până la 1 ianuarie 1999

Astfel, în cazul în care se confirmă stagiului de cotizare (vechime în muncă) necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate realizat până la 01 ianuarie 1999, pensia se va calcula din salariu prezentat, proporțional gradului de invaliditate, în baza formulelor de calcul a pensiilor de

invaliditate indicate în anexa nr.3 a *Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat*, nr.156 din 14 octombrie 1998 și punctul 21 al *Hotărârii Guvernului nr. 328 din 19 martie 2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat* (Monitorul Oficial nr. 61-62 din 25 martie 2008):

Pentru invalizii de gradul I – $P_v = 130 + 0,20 \times S_m \times K$

Pentru invalizii de gradul II – $P_v = 125 + 0,15 \times S_m \times K$

Pentru invalizii de gradul III – $P_v = 85 + 0,07 \times S_m \times K$

Ce trebuie să știți!

- ◆ Aceleași formule, specificate mai sus, se folosesc la calcularea pensiei de invaliditate în cazul în care stagiul de cotizare realizat după 1 ianuarie 1999 este mai puțin de un an.

Exemplul 3:

Erhan Silvia, născută la 24 mai 1968, a fost încadrată în gradul II de invaliditate la 20 februarie 2008. La cererea depusă la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai a anexat acte ce confirmă 12 ani, 05 luni și 18 zile stagiul de cotizare (vechime în muncă) și certificate de salariu ce confirmă perioada de la 01 ianuarie 1987 până la 30 decembrie 1998. Actele anexate confirmă că toată activitatea a fost desfășurată până la 01 ianuarie 1999.

Condiții:

Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate, corespunzător vârstei (40 de ani) pe care o are, este de 5 ani.

Pensia de invaliditate în cazul dat se va calcula în baza următoarei formule:

$$P_v = 125 + 0,15 \times S_m \times K$$

în care:

P_v reprezintă *mărimea pensie de invaliditate*, calculate în baza venitului asigurat realizat până la 1 ianuarie 1999

125 *sumă fixă minimă garantată de stat la pensiile de invaliditate*, caracteristică pentru pensia invalizilor de gradul II.

Pentru pensia invalizilor de gradul I această sumă este 130, iar pentru invalizii de gradul III este 85.

0,15 *indice fix* în formulă, care reprezintă partea din pensie ce îi revine asiguratului în raport cu gradul de invaliditate. Este specific invalidității de gradul II.

Pentru pensia invalizilor de gradul I acest indice este 0,20, iar pentru invalizii de gradul III este 0,07.

S_m *Salariul mediu lunar pe țară*, determinat pentru anul anterior anului de stabilire a pensiei.

În exemplul nostru, cererea de stabilire a pensiei de invaliditate a fost depusă în 2008. În acest caz se va lua în calcul salariul mediu lunar pe țară pentru anul 2007, care a constituit 2065 lei.

Ce trebuie să știți!

Salariul mediu lunar pe țară se calculează și se publică anual de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova:

MD-2019, Republica Moldova, m. Chișinău, str. Grenoble 106, tel. 40 30 00

K

Este *coeficientul individual al pensionarului*, care se calculează în baza raportului dintre suma salariului pentru oricare 60 de luni consecutive din ultimii 15 ani de muncă înainte de 1 ianuarie 1999 (adică de la 1 ianuarie 1984 până la 1 ianuarie 1999), și suma salariului mediu pe țară pentru aceeași perioadă.

Ce trebuie să știți!

- ◆ În formula de calcul al pensiei se ia în considerare mărimea coeficientului ce nu depășește 5,0 chiar dacă în baza raportului se obține o cifră mai mare.
- ◆ În cazul în care perioada din care urmează a fi determinat coeficientul individual al pensionarului este mai mică de 60 de luni de cotizare, coeficientul individual se determină reieșind din timpul real lucrat și se ia în calcul în mărimea ce nu depășește 2,0.
- ◆ Coeficientul individual se determină cu o precizie de până la 5 unități după virgulă. Dacă în rezultat se obțin mai multe unități după virgulă, cifra se rotunjește până la 5 unități.

Pentru determinarea coeficientului individual al pensionarului, se selectează din cei 12 ani anteriori datei de 1 ianuarie 1999, 5 ani (60 de luni) consecutivi. În exemplul nostru, Erhan Silvia a prezentat certificate, care au confirmat salarii, obținute în mărimile indicate în tabelul de mai jos:

An	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
lun.												
ianuarie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
februarie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
martie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
aprilie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
mai	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
iunie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
iulie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
august	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
septembrie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
octombrie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	10,0	250	250	280	300	500
noiembrie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	50,0	250	250	280	300	500
decembrie	0,35	0,5	0,8	1,0	1,4	4,5	50,0	250	250	280	300	500
Total	4,2	6,0	9,6	12,0	16,8	54,0	200,0	3000	3000	3360	3600	6000

Pentru calcularea coeficientului au fost selectați anii 1992-1996. La Casa Teritorială de Asigurări Sociale această selectare se face la calculator, în baza unui program special.

Salariul mediu pe țară pentru perioada de până la 1 ianuarie 1999, utilizat la determinarea coeficientului individual al pensionarului, este indicat în Anexa la *Hotărârea*

Guvernului nr. 328 din 19 martie 2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat (Monitorul Oficial nr. 61-62 din 25 martie 2008).

Anul	Salariul persoanei (lei)	Salariul mediu pe țară (lei)
1992	54,0	40,38
1993	200,0	351,04
1994	3000	1292,80
1995	3000	1691
1996	3360	2251,40
Total	9854,00	5626,62

$$K = 9854,00 : 5626,62 = 1,751317 \rightarrow 1,75132 \text{ (în urma rotunjirii)}$$

Astfel, pentru exemplul nostru **K = 1,75132**

În exemplul dat, pensia de invaliditate a doamnei Erhan Silvia va fi:

$$P_v = 125 + 0,15 \times 2065 \times 1,75132 = 125 + 542,47 = 667,47$$

$$P_v = 667,47 \text{ lei}$$

Ce trebuie să știți!

- ◆ Dacă mărimea pensiei obținută în urma calculului este mai mică decât pensia minimă indexată la momentul stabilirii pensiei, atunci veți beneficia de pensia minimă indexată.

2. Calcularea pensiei de invaliditate pentru perioada de până la și după 1 ianuarie 1999

În cazul în care se confirmă stagiul de cotizare (vechimea în muncă) necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate, realizat până la 01 ianuarie 1999 și după această dată, în cazul în care stagiul de cotizare realizat după 01 ianuarie 1999 este mai mare de 12 luni, pensia se va calcula conform formulelor, prevăzute în punctul 22 al *Hotărârii Guvernului nr. 328 din 19 martie 2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat* (Monitorul Oficial nr. 61-62 din 25 martie 2008).

Pentru invalizii de gradul I :

$$P_t = \frac{V_v}{V_t} \times (130 + 0,20 \times S_m \times K) + \frac{V_n}{V_t} \times (0,42 \times S_a + \frac{V_a}{V_{max}} \times S_a \times 0,1);$$

Pentru invalizii de gradul II:

$$P_t = \frac{V_v}{V_t} \times (125 + 0,15 \times S_m \times K) + \frac{V_n}{V_t} \times (0,35 \times S_a + \frac{V_a}{V_{max}} \times S_a \times 0,1);$$

Pentru invalizii de gradul III:

$$P_t = \frac{V_v}{V_t} \times (85 + 0,07 \times S_m \times K) + \frac{V_n}{V_t} \times (0,20 \times S_a + \frac{V_a}{V_{max}} \times S_a \times 0,1);$$

Exemplul 4:

Gherman Andrei, născut la 16 iunie 1970, a fost încadrat în gradul III de invaliditate la 14 martie 2008. La cererea depusă la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai a anexat acte ce confirmă 14 ani, 07 luni și 12 zile stagiul de cotizare (vechime în muncă) și certificate de salariu ce confirmă perioada de la 01 ianuarie 1987 până la 30 decembrie 1998. Actele anexate la cerere confirmă 12 ani de stagiul de cotizare, realizat până în 1999, și 2 ani, 07 luni și 12 zile de stagiul de cotizare, realizat după 1999.

Condiții:

Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate, corespunzător vârstei (38 de ani) pe care o are, este de 5 ani.

Pensia de invaliditate în cazul dat se va calcula în baza următoarei formule:

$$P_t = \frac{V_v}{V_t} \times (85 + 0,07 \times S_m \times K) + \frac{V_n}{V_t} \times (0,20 \times S_a + \frac{V_a}{V_{max}} \times S_a \times 0,1);$$

în care:

P_t Este mărimea totală a pensiei, care însumează pensia calculată pentru perioada de până la 1999 și pensia calculată pentru perioada de după 1999

V_v Este stagiul de cotizare (vechimea în muncă) realizat până la 1 ianuarie 1999.

În exemplul nostru stagiul de cotizare realizat până la 1 ianuarie 1999, care va fi luat în calcul în formulă, este **V_v = 12 ani**.

V_n Este stagiul de cotizare (vechimea în muncă) realizat după 1 ianuarie 1999.

În exemplul nostru stagiul de cotizare realizat după 1 ianuarie 1999 este de **2 ani, 7 luni și 12 zile**. Având în vedere că stagiul de cotizare se calculează în ani, cele 7 luni se împart la 12:

$$7 : 12 = 0,6 \text{ ani}$$

Zilele nu se iau în considerare la calcularea stagiului de cotizare.

Astfel, stagiul de cotizare care va fi luat în calcul în formulă este:

$$V_n = 2 \text{ ani} + 0,6 \text{ ani} = 2,6 \text{ ani.}$$

V_t Este stagiul de cotizare (vechimea în muncă) total realizat în întreaga perioadă de activitate.

În exemplul nostru

$$V_t = V_v + V_n = 12 \text{ ani} + 2,6 \text{ ani} = 14,6 \text{ ani}$$

V_v În exemplul nostru $V_v = 12$ ani, iar $V_t = 14,6$ ani.
 —
 V_t Astfel, pentru formula de calcul al pesiei pentru limită de vârstă:

$$V_v : V_t = 12 : 14,6 \text{ ani} = 0,822$$

V_n În exemplul nostru $V_n = 2,6$ ani, iar $V_t = 14,6$ ani.
 —
 V_t Astfel, pentru formula de calcul al pesiei pentru limită de vârstă:

$$V_n : V_t = 2,6 \text{ ani} : 14,6 \text{ ani} = 0,178$$

85 *sumă fixă minimă garantată de stat la pensiile de invaliditate*, caracteristică pentru pensia invalizilor de gradul III.

0,07 *indice fix* în formulă, care reprezintă partea din pensie ce îi revine asiguratului în raport cu gradul de invaliditate. Este specific invalidității de gradul III.

S_m *Salariul mediu lunar pe țară*, determinat pentru anul anterior anului de stabilire a pensiei.

În exemplul nostru, cererea de stabilire a pensiei de invaliditate a fost depusă în 2008. În acest caz se va lua în calcul salariul mediu lunar pe țară pentru anul 2007, care a constituit 2065 lei.

Ce trebuie să știți!

Salariul mediu lunar pe țară se calculează și se publică anual de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova:

MD-2019, Republica Moldova, m. Chișinău, str. Grenoble 106, tel. 40 30

00

K Este *coeficientul individual al pensionarului*, care se calculează în baza raportului dintre suma salariului pentru oricare 60 de luni consecutive din ultimii 15 ani de muncă înainte de 1 ianuarie 1999 (adică de la 1 ianuarie 1984 până la 1 ianuarie 1999), și suma salariului mediu pe țară pentru aceeași perioadă.

Ce trebuie să știți!

- ◆ În formula de calcul al pensiei se ia în considerare mărimea coeficientului ce nu depășește 5,0 chiar dacă în baza raportului se obține o cifră mai mare.
- ◆ În cazul în care perioada din care urmează a fi determinat coeficientul individual al pensionarului este mai mică de 60 de luni de cotizare, coeficientul individual se determină reieșind din timpul real lucrat și se ia în calcul în mărimea ce nu depășește 2,0.
- ◆ Coeficientul individual se determină cu o precizie de până la 5 unități după virgulă. Dacă în rezultat se obțin mai multe unități după virgulă, cifra se rotunjește până la 5 unități.

Pentru determinarea coeficientului individual al pensionarului în exemplul dat, se selectează din cei 12 ani anteriori datei de 1 ianuarie 1999, 5 ani (60 de luni) consecutivi.

Să admitem că pentru exemplul dat $K = 1,75132$, calculat conform exemplului anterior.

0,20 *indice stabil în formulă*, care este caracteristic gradului III de invaliditate

S_a *venitul mediu lunar asigurat*, realizat după 1 ianuarie 1999.

Pentru stabilirea venitului mediu lunar asigurat, suma veniturilor, din care s-au achitat contribuții la fondul de pensii, se împarte la numărul lunilor pentru care s-au achitat contribuții. În exemplul nostru, Gherman Andrei a prezentat certificate, care au confirmat salarii, obținute după 1 ianuarie 1999, în mărimile indicate în tabelul de mai jos:

An	1999	2000	2001
lun.			
ianuarie	350	400	450
februarie	350	400	450
martie	350	400	450
aprilie	350	400	450
mai	350	400	450
iunie	350	400	450
iulie	350	400	450
august	350	400	
septembrie	350	400	
octombrie	350	400	
noiembrie	350	400	
decembrie	350	400	
Total	4200	4800	3150

$$S_a = (4200+4800+3150) : 31 \text{ luni} = 12150 : 31 = 391,93 \text{ lei}$$

Astfel, pentru exemplul nostru $S_a = 391,93$ lei

Ce trebuie să știți!

Pentru a evita imposibilitatea de a plăti pensiile, statul, începând cu anul 2003, a limitat nivelul venitului lunar luat în considerare la calcularea venitului mediu lunar asigurat (S_a). Astfel, cuantumul venitului luat în considerare nu poate depăși suma lunară de:

Anul	Suma lunară (lei)	Suma anuală (lei)
2007	6045	72540
2006	5100	61200
2005	4155	49860
2004	2745	32940
2003	2454	29448

Pentru perioada anterioară (adică din 1999 până în 2002) venitul se ia în calcul nelimitat.

V_a *stagiul de cotizare total*, care se constituie din stagiul de cotizare real, confirmat până la constatarea invalidității și stagiul de cotizare potențial care ar fi fost realizat de la data stabilirii invalidității până la împlinirea vârstei generale de pensionare, în cazul nostru pentru bărbați (62 de ani).

În exemplul nostru, stagiul de cotizare real este de 14 ani, 7 luni și 12 zile.

Având în vedere că stagiul de cotizare se calculează în ani, cele 7 luni se împart la 12 :

$$7 : 12 = 0,6.$$

Zilele nu se iau în considerare la calcularea stagiului de cotizare. Deci, **stagiul de cotizare real** este de 14 ani + 0,6 ani = **14,6 ani**.

Stagiul de cotizare potențial pentru exemplul nostru se calculează astfel:

2032.06.16 – data când Gherman Andrei va împlini 62 de ani (vârsta generală de pensionare pentru bărbați)

$$\begin{array}{r} - \\ \underline{2008.03.14} - \text{data constatării invalidității.} \\ = \\ 24 \text{ de ani, 3 luni și 2 zile} \end{array}$$

Având în vedere că stagiul de cotizare se calculează în ani, cele 3 luni se împart la 12 :

$$3 : 12 = 0,3.$$

Zilele nu se iau în considerare la calcularea stagiului de cotizare. Deci, **stagiul de cotizare potențial** este de 24 ani + 0,3 ani = **24,3 ani**.

Pentru exemplul nostru $V_a = 14,6 + 24,3 = 38,9$ ani

$\frac{V_a}{V_{\max}}$ stagiul de cotizare maxim potențial de la vârsta de 18 ani până la vârsta generală de pensionare, **care în formulă este permanent egal cu 39 de ani**.
este raportul dintre stagiul de cotizare total și stagiul de cotizare maxim potențial. Pentru exemplul nostru:

$$V_a : V_{\max} = 38,9 : 39 = 0,997$$

0,1 indice stabil în formulă

În exemplul dat, pensia de invaliditate a domnului Gherman Andrei va fi:

$$P_i = 0,822 \times (85 + 0,07 \times 2065 \times 1,75132) + 0,178 \times (0,20 \times 391,93 + 0,997 \times 391,93 \times 0,1) = 0,822 \times 338,15 + 0,178 \times (0,20 \times 391,93 + 0,997 \times 391,93 \times 0,1) = 298,87$$

$$P_i = 298,87 \text{ lei}$$

Ce trebuie să știți!

- ◆ Dacă mărimea pensiei obținută în urma calculului este mai mică decât pensia minimă indexată la momentul stabilirii ei, atunci veți beneficia de pensia minimă indexată.

3. Calcularea pensiei de invaliditate pentru perioada de după 1 ianuarie 1999

În cazul în care se confirmă stagiul de cotizare (vechime în muncă) necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate realizat după 01 ianuarie 1999, pensia se va calcula din salariul prezentat, proporțional gradului de invaliditate, în baza formulelor de calcul a pensiilor de invaliditate indicate în anexa nr.3 a *Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat*, nr.156 din 14 octombrie 1998 și punctul 24 al *Hotărârii Guvernului nr. 328 din 19 martie 2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat* (Monitorul Oficial nr. 61-62 din 25 martie 2008):

Pentru invalizii de gradul I –

$$P = 0,42 \times S_a + \frac{V_a}{V_{\max}} \times S_a \times 0,1;$$

Pentru invalizii de gradul II –

$$P = 0,35 \times S_a + \frac{V_a}{V_{\max}} \times S_a \times 0,1;$$

Pentru invalizii de gradul III –

$$P = 0,20 \times S_a + \frac{V_a}{V_{\max}} \times S_a \times 0,1;$$

Exemplul 5:

Grosu Irina, născută la 20 mai 1973, a fost încadrată în *gradul I de invaliditate* la 10 aprilie 2008. La cererea depusă la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai a anexat acte ce confirmă 15 ani, 10 luni și 15 zile stagiul de cotizare (vechime în muncă) și certificate de salariu ce confirmă perioada de la 01 ianuarie 1999 până la 31 martie 2008.

Condiții:

Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate, corespunzător vârstei (35 de ani) pe care o are, este de 5 ani.

Pensia de invaliditate în cazul dat se va calcula în baza următoarei formule:

$$P = 0,42 \times S_a + \frac{V_a}{V_{\max}} \times S_a \times 0,1;$$

în care:

P mărimea pensiei de invaliditate

0,42 indice stabil în formulă, care este caracteristic gradului I de invaliditate.

Indicele caracteristic gradului II de invaliditate este 0,35.

Indicele caracteristic gradului III de invaliditate este 0,20.

Pentru a calcula pensia pentru gradul II sau III de invaliditate este necesar de a schimba în formula de mai sus indicile, celelalte elemente ale formulei rămânând neschimbate.

S_a venitul mediu lunar asigurat, realizat după 1 ianuarie 1999.

Pentru stabilirea venitului mediu lunar asigurat, suma veniturilor din care s-au achitat contribuții la fondul de pensii se împarte la numărul lunilor pentru care s-au achitat contribuții. În exemplul nostru, Grosu Irina a prezentat certificate, care au confirmat salarii obținute în mărimile indicate în tabelul de mai jos:

An	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ianuarie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	5000
februarie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	5000
martie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	5000
aprilie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
mai	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
iunie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
iulie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
august	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
septembrie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
octombrie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
noiembrie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
decembrie	350	400	450	500	1000	1500	1800	2000	5000	
Total	4200	4800	5400	6000	12000	18000	21600	24000	60000	15000

$$S_a = (4200+4800+5400+6000+12000+18000+21600+24000+60000+15000) : 111 \text{ luni} = 171000 : 111 = 1540,54 \text{ lei}$$

Astfel, pentru exemplul nostru $S_a = 1540,54 \text{ lei}$

Ce trebuie să știți!

Pentru a evita imposibilitatea de a plăti pensiile, statul, începând cu anul 2003, a limitat nivelul venitului lunar luat în considerare la calcularea venitului mediu lunar asigurat (S_a). Astfel, cuantumul venitului luat în considerare nu poate depăși suma lunară de:

Anul	Suma lunară (lei)	Suma anuală (lei)
2007	6045	72540
2006	5100	61200
2005	4155	49860
2004	2745	32940
2003	2454	29448

Pentru perioada anterioară (adică din 1999 până în 2002) venitul se ia în calcul nelimitat.

V_a stagiul de cotizare total, care se constituie din stagiul de cotizare real, confirmat până la constatarea invalidității și stagiul de cotizare potențial care ar fi fost realizat de la data stabilirii invalidității până la împlinirea vârstei generale de pensionare (57 de ani).

În exemplul nostru, stagiul de cotizare real este de 15 ani, 10 luni și 15 zile. Având în vedere că stagiul de cotizare se calculează în ani, cele 10 luni se împart la 12 :

$$10 : 12 = 0,8.$$

Zilele nu se iau în considerare la calcularea stagiului de cotizare. Deci, **stagiul de cotizare real** este de 15 ani + 0,8 ani = **15,8 ani**.

Stagiul de cotizare potențial pentru exemplul nostru se calculează astfel:

2030.05.20 – data când Grosu Irina va împlini 57 de ani (vârsta generală de pensionare pentru femei)

– 2008.04.10 – data constatării invalidității.

=
22 de ani, 1 lună și 10 zile

Având în vedere că stagiul de cotizare se calculează în ani, 1 lună se împarte la 12 :

$$1 : 12 = 0,1.$$

Zilele nu se iau în considerare la calcularea stagiului de cotizare. Deci, **stagiul de cotizare potențial** este de 22 ani + 0,1 ani = **22,1 ani**.

Pentru exemplul nostru $V_a = 15,8 + 22,1 = 37,9 \text{ ani}$

V_{max} stagiul de cotizare maxim potențial de la vârsta de 18 ani până la vârsta generală de pensionare, **care în formulă este permanent egal cu 39 de ani**.

$\frac{V_a}{V_{max}}$ este raportul dintre stagiul de cotizare total și stagiul de cotizare maxim potențial. Pentru exemplul nostru:

$$V_a : V_{max} = 37,9 : 39 = 0,972$$

0,1 indice stabil în formulă

În exemplul dat, pensia de invaliditate a doamnei Grosu Irina va fi:

$$P = 0,42 \times 1540,54 + 0,972 \times 1540,54 \times 0,1 = 647,03 + 149,74 = 796,77$$

$$P = 796,77 \text{ lei}$$

Ce trebuie să știți!

- ◆ Dacă mărimea pensiei obținută în urma calculului este mai mică decât pensia minimă indexată la momentul stabilirii ei, atunci veți beneficia de pensia minimă indexată.

Modul de calculare a pensiilor de invaliditate în cazul sindromului „Cernobâl”

Pensia participanților la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobâl este calculată din salariul de funcție câștigat, proporțional procentului de pierdere a capacității de muncă, însă **mărimea ei nu poate fi mai mică decât două salarii medii pe republică, stabilite în anul 1999 (303,40 lei), care în cumul constituie suma de 606,80 lei.**

Ce trebuie să știți!

- ◆ Participanții la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobâl **se echivalează în drepturi cu invalizii de război**, fapt care le dă dreptul să aleagă stabilirea pensiei de invaliditate în temeiul *Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, nr.1544 din 23 iunie 1993* (cu statut de militar) sau în temeiul *Legii nr. 909 din 30 ianuarie 1992 privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobâl* (cu statut de persoană civilă).

Modul de calculare a pensiilor de invaliditate în cazul militarilor

Modul de calculare, implicit mărimea pensiei de invaliditate a invalizilor de război sau a invalizilor militari este următoare:

- ◆ pentru *invalizii de război*, încadrați în gradul I și II de invaliditate – 75% din suma câștigului și pentru gradul III de invaliditate – 50% din suma câștigului;

- ◆ pentru *invalizii militari* încadrați în gradul I de invaliditate – 75% din suma câștigului, pentru gradul II de invaliditate – 55% din suma câștigului și pentru invalizii de gradul III – 30% din suma câștigului.

Mărimea minimă a pensiei de invaliditate a militarilor este indicată în art.23 al *Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, nr.1544 din 23 iunie 1993* (Monitorul nr. 7 din 30 iulie 1993).

Ce este pensia de urmaș?

Pensia de urmaș se achită anumitor categorii de persoane care și-au pierdut întreținătorul, dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea pensiei de asigurări sociale de stat.

La pensia de urmaș au dreptul:

- ◆ **copiii** până la vârsta de 18 ani sau cei care își continuă studiile în instituțiile de învățământ de zi (secundar, secundar profesional și superior) până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani;
- ◆ **soțul** supraviețuitor dacă, la momentul decesului susținătorului sau pe parcursul a 5 ani după decesul acestuia:
 - a împlinit vârsta de pensionare sau a fost încadrat în gradul I sau II de invaliditate;
 - a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana respectivă și nu s-a recăsătorit după decesul acesteia;
- ◆ **soțul supraviețuitor sau tutorele** care are în îngrijire copii sub vârsta de 3 ani ai susținătorului decedat, pe perioadele de neîncadrare în muncă sau de aflare în concediu de îngrijire a copilului până la vârsta de 3 ani.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Au dreptul la pensia de urmaș și descendenții persoanelor care au fost declarate decedate sau dispărute fără veste printr-o hotărâre judecătorească. În cazul în care persoana declarată decedată sau dispărută fără veste are la domiciliul său, plata pensiei de urmaș încetează, fără obligația de a restitui sumele primite.
- ◆ Dreptul la pensia de urmaș îl au în egală măsură copiii născuți în căsătorie, copiii născuți în afara căsătoriei, copiii din căsătoriile precedente sau copiii înfiați de către decedat.
- ◆ Dacă minorul, beneficiar al pensiei de urmaș, este înfiat, dreptul la pensie nu se pierde și plata acesteia nu încetează.
- ◆ Drepturile urmașilor militarilor decedați sunt prevăzute de art. 31-43 din *Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, nr.1544 din 23 iunie 1993* (Monitorul nr. 7 din 30 iulie 1993).

Atenție!

- ◆ În cazul în care întreținătorul a decedat în urma unei boli generale, este necesar ca acesta să fi realizat următorul stagiul de cotizare:

- până la vârsta de 23 de ani – 1 an de stagi
 - de la 23 la 26 ani – 2 ani de stagi
 - de la 26 la 31 ani – 3 ani de stagi
 - peste 31 de ani – 5 ani de stagi.
- ◆ Dacă decesul întreținătorului a survenit din alte cauze (accident de muncă, boală profesională, participarea la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl sau în cazul militarilor), confirmarea stagiului de cotizare nu este necesară.
 - ◆ Dacă la momentul stabilirii pensiei nu se va confirma stagiul de cotizare necesar, urmașilor li se va stabili o alocație socială în temeiul *Legii nr. 499 din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni* (Monitorul Oficial nr. 106-108 din 30 septembrie 1999).

Unde ne adresăm pentru stabilirea pensiei de urmaș în cazul decedatului civil?

Pentru stabilirea pensiei de urmaș adresați-vă la Casa Teritorială de Asigurări Sociale (CTAS), conform vizei de domiciliu stabil. Aceste organe activează în fiecare raion al republicii și sector al mun. Chișinău.

Ce trebuie să știți!

- ◆ În cazul în care întreținătorul decedat primea pensie, setul de acte necesare pentru stabilirea pensiei de urmaș trebuie să conțină actele care confirmă legătura de rudenie sau dreptul de a beneficia de pensia de urmaș.
- ◆ În cazul în care întreținătorul decedat îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii, setul de acte necesare pentru stabilirea pensiei de urmaș va conține în mod obligatoriu și actele care confirmă dreptul întreținătorului decedat de a beneficia de pensie. Aceste acte variază în funcție de tipul pensiei la care avea dreptul întreținătorul.

Setul de documente necesare care se depune la Casa Teritorială de Asigurări Sociale trebuie să conțină, după caz:

- ◆ **cererea de stabilire a pensiei de urmaș** este un formular tip pe care îl puteți ridica de la orice Casă Teritorială de Asigurări Sociale;
- ◆ **buletinul de identitate** originalul și copia;
- ◆ **certificatul de deces al întreținătorului** originalul și copia.
- ◆ **hotărârea instanței de judecată prin care persoana este declarată decedată** Certificatul se eliberează de oficiul de stare civilă de la locul de trai.
originalul și copia.
- Se prezintă în cazul în care dreptul la pensia de urmaș apare în rezultatul declarării de către instanța de judecată a decesului întreținătorului.

- ◆ **certificatul de naștere** originalul și copia.
- Se prezintă în cazul în care beneficiar al pensiei de urmaș este copilul decedatului.
originalul și copia.
- Se eliberează de către oficiul de stare civilă de la locul de trai.
- Se prezintă în cazul în care beneficiar al pensiei de urmaș este copilul decedatului, născut în afara căsătoriei.
originalul și copia.
- Se prezintă în cazul în care beneficiar al pensiei de urmaș este copilul adoptiv al decedatului.
se prezintă în cazul în care urmașul își face studiile la zi în instituțiile de învățământ secundar, secundar profesional sau superior.
- ◆ **certificatul de paternitate**
- ◆ **certificatul de înfiere**
- ◆ **certificatul care confirmă calitatea de student la secția de zi** Certificatul se eliberează de către administrația facultății sau de secția de studii a instituției de învățământ.
originalul și copia.
- ◆ **certificatul de căsătorie al persoanei decedate**
- Se prezintă în cazul în care beneficiar al pensiei de urmaș este soțul supraviețuitor.
sunt actele care confirmă nivelul salariului obținut de către persoana decedată în perioada activității de muncă de la toate locurile de muncă (atât de bază, cât și prin cumul).
- ◆ **certIFICATELE DE SALARIU, OBTINUT DE CĂTRE ÎNȚEȚINĂTOR** Certificatul de salariu se eliberează de către contabilitatea de la locul de muncă.
- În cazul în care întreprinderea la care ați lucrat nu mai există sau contabilitatea de la locul de muncă nu dispune de informația necesară, adresați-vă la arhivă pentru eliberarea extraselor din cărțile de salarizare pentru perioada solicitată.
- ◆ **documentele ce confirmă stagiul de cotizare (vechimea în muncă) necesar, realizat de către persoana decedată:** Se prezintă doar în cazul în care întreținătorul a decedat în urma unei afecțiuni generale.
- **carnetul de muncă** originalul și copia;

Atenție!

În lipsa carnetului de muncă sau în cazurile în care carnetul de muncă include

înscrisuri incorecte și imprecise, sau în care lipsesc înscrisurile respective despre anumite perioade de activitate, pentru confirmarea stagiului se iau în considerare adevărurile, extrasele din ordine, conturile personale, statele de salarii, legitimațiile, referințele, contractele și acordurile de muncă în scris având note referitoare la realizarea acestora, foile matricole și listele-formular, carnetele de membru al artelurilor cooperatiste de producție și alte documente ce conțin informații privind perioada de muncă.

- **livretul militar** originalul și copia;
- **adeverința de naștere a copilului** originalul și copia;
- **diploma de studii superioare, finisate până la 1 ianuarie 1999** originalul și copia;
- **certificatul ce confirmă beneficierea de indemnizație de șomaj** este eliberat de organul pentru ocuparea forței de muncă la care întreținătorul a fost înregistrat în calitate de șomer;

După caz, pentru a confirma stagiul de cotizare realizat înainte de 1 ianuarie 1999, pot fi prezentate și:

- **actele ce confirmă îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vârsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vârsta de 75 de ani** Această perioadă se confirmă de către organul teritorial de asigurări sociale de la domiciliul persoanei îngrijite în baza:

- *cererii și a copiei buletinului de identitate a persoanei ce a efectuat îngrijirea* – în cazul persoanelor care locuiesc împreună cu persoana care necesită îngrijire;
- *confirmarea în scris depusă de persoana îngrijită, iar în caz de imposibilitate (deces, sănătate șubredă a acesteia) – confirmarea membrilor familiei acesteia sau actul de constatare de către medic a necesității de îngrijire permanentă din partea altei persoane* – în cazul persoanelor care locuiesc separat de persoana care necesită îngrijire;
- *documentelor ce confirmă faptul și durata invalidității* (certificatul de invalid, avizul medical, legitimația de pensionar, adeverința eliberată de instituțiile medicale ce confirmă că maladia respectivă dă dreptul copilului sub vârsta de 16 ani să fie recunoscut drept invalid și indică data luării la evidență în instituția medicală) și vârsta (adeverința de naștere, buletinul de identitate).

- **adeverința ce confirmă activitatea de** se eliberează de către secretariatul

- **creație a membrului uniunii de creație** comitetului de conducere al uniunii de creație din care face parte persoana;
- **actul ce confirmă activitatea de lucrător sau slujitor al cultelor, începând cu 1 aprilie 1992** se eliberează de către organul ierarhic superior al cultului sau de către organul de conducere al comunității religioase.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Cererea inclusiv documentele necesare se depune la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai **în termen de 90 zile** de la data decesului întreținătorului. În acest caz plata pensiei va începe din data decesului întreținătorului.
- ◆ Dacă cererea va fi depusă **mai târziu de 90 de zile**, plata pensiei va începe din data depunerii ultimului act necesar.
- ◆ Dacă la cerere vor fi anexate doar documentele ce confirmă stagiul de cotizare realizat de întreținător, urmașii vor beneficia de pensie de urmaș, luându-se în considerare pensia minimă indexată la momentul adresării.
- ◆ Dacă la cerere vor fi anexate și certificatele de salariu obținut de către întreținătorul decedat, mărimea pensiei va fi calculată din salariul mediu prezentat și pensia poate fi mai mare decât cea minimă.
- ◆ Documentele prezentate pentru confirmarea stagiului de cotizare **trebuie să fie adevărite** prin semnătura conducătorilor și ștampila întreprinderii sau organizației (secțiilor de cadre) care le eliberează.
- ◆ După verificarea actelor anexate la cererea de stabilire a pensiei și confruntarea copiilor cu originalele, **buletinul de identitate, livretul militar, diploma de studii și carnetul de muncă se restituie** persoanei care a depus actele.

Atenție!

- ◆ Înainte de a depune setul de acte la Casa Teritorială de Asigurări Sociale, **faceți copii** de pe actele în original adunate și păstrați-le acasă sau în alt loc sigur.
- ◆ Cererea de stabilire a pensiei de urmaș și actele necesare **se înregistrează în mod obligatoriu** la Casa Teritorială de Asigurări Sociale.
- ◆ După depunerea cererii, **solicitați de la inspector recipisa** detașată de la cerere ce conține date privind numărul și data înregistrării ei. Aceasta reprezintă dovada depunerii cererii și a actelor anexate.
- ◆ Decizia despre acordarea pensiei sau respingerea cererii de stabilire a pensiei se emite de către Casa Teritorială de Asigurări Sociale și se semnează de către conducătorul acesteia.
- ◆ Dacă nu sunteți de acord cu decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale, o puteți contesta la Casa Națională de Asigurări Sociale:

Republica Moldova, m. Chișinău, str. Gheorghe Tudor 3, tel. 25 78 25, 72 57 97

Care este modul de calculare și mărimea pensiei de urmaș?

Mărimea pensiei de urmași se calculează procentual din pensia întreținătorului decedat în funcție de numărul urmașilor în următorul procent:

- ◆ pentru un urmaș – 50% din pensia întreținătorului decedat;
- ◆ pentru doi urmași – 75% din pensia întreținătorului decedat;
- ◆ pentru trei și mai mulți urmași – 100% din pensia întreținătorului decedat.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Dacă întreținătorul decedat era pensionar pentru limita de vârstă sau invalid de gradul I, pensia de urmaș se stabilește procentual din pensia aflată în plată la momentul decesului.
- ◆ Dacă întreținătorul decedat nu era beneficiar de pensie sau beneficia de pensie de invaliditate de gradul II sau III, procentul pensiei de urmaș, în funcție de numărul descendenților, se va calcula din pensia potențială de invaliditate, calculată pentru gradul I de invaliditate.
- ◆ Mărimea pensiei de urmaș în cazul orfanilor de ambii părinți, reprezintă însumarea pensiilor de urmaș calculate după fiecare părinte.

Ce este indexarea pensiei?

Indexarea pensiei are drept scop echilibrarea coraportului dintre mărimea pensiilor și prețurilor pentru consum. Indexarea se efectuează în fiecare an până la 1 aprilie. Pentru a determina mărimea pensiei indexate, cuantumul anterior al pensiei se înmulțește cu coeficientul de indexare. Procentul de indexare este stabilit în fiecare an prin hotărâre de Guvern.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Coeficientul indexării pensiilor în 2008 este de 17%, conform *Hotărârii Guvernului nr. 316 din 17 martie 2008 cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări sociale și a unor prestații sociale de stat* (Monitorul Oficial nr. 57-60 din 21 martie 2008).

Ce este recalcularea pensiei?

Recalcularea pensiei este procedeul prin care are loc majorarea mărimii pensiei în baza documentelor de salariu și a documentelor ce confirmă stagiul de cotizare (vechimea în muncă), prezentate după stabilirea pensiei.

Pensia poate fi recalculată la dorința pensionarului dacă va prezenta acte suplimentare care nu au fost depuse la momentul stabilirii pensiei, însă care confirmă circumstanțe referitoare la stagiul de cotizare sau venitul asigurat ce au avut loc până la acordarea dreptului la pensie.

Recalcularea pensiei se face în următoarele cazuri :

- ◆ Recalcularea în baza documentelor ce confirmă stagiul de cotizare (vechimea în muncă) – se poate adresa pentru recalcularea pensiei orice pensionar, indiferent de data stabilirii pensiei, dacă acesta posedă documente ce dovedesc că a lucrat până la data stabilirii pensiei care, însă, nu au fost prezentate din diferite motive.
- ◆ Recalcularea pensiei în baza certificatelor de salariu o pot solicita persoanele cărora li s-a stabilit pensia după 01 ianuarie 1999.

Atenție!

Pensia nu se recalculează în baza noilor documente referitoare la stagiul de cotizare îndeplinit sau salariul câștigat **după stabilirea pensiei**.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Pentru a solicita recalcularea pensiei, trebuie depusă o cerere la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la locul de trai. La cerere se anexează actele care servesc drept temei pentru recalcularea pensiei.
- ◆ Înainte de a depune cererea la Casa Teritorială de Asigurări Sociale, **faceți copii** de pe actele în original adunate și păstrați-le acasă sau în alt loc sigur.
- ◆ Plata pensiei recalculate va începe din luna următoare lunii în care a fost depusă cererea.

Care este procedura de plată a pensiei?

Plata pensiei se face lunar, în numerar, pentru luna în curs în localitatea de domiciliu al beneficiarului.

La dorința beneficiarului pensia se plătește:

- ◆ la oficiile poștale după locul de trai;
- ◆ la una din băncile cu care Casa Națională de Asigurări Sociale are încheiat contract, la alegerea pensionarului – pentru aceasta pensionarul va deschide un cont în una din băncile respective, selectată la dorința sa. În acest caz, beneficiarul de pensie va depune la Casa Teritorială de Asigurări Sociale o cerere în care va indica codul instituției bancare și numărul contului bancar.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Pensia se plătește personal pensionarului, la prezentarea actului ce confirmă identitatea lui, sau altei persoane împuternicite de pensionar. Pensia se plătește persoanei împuternicite de pensionar numai la prezentarea actului ce confirmă identitatea sa și a procurii.

Atenție!

Procura pentru plata pensiilor se eliberează de către notar **fără plată** și este valabilă **doar 6 luni**.

- ◆ Dacă pensia nu a fost ridicată mai mult de 6 luni consecutiv, plata acesteia se suspendă. Plata pensiei se reia din luna în care beneficiarul a depus la Casa Teritorială de Asigurări Sociale cererea de reluare a plății pensiei, fiind achitată retroactiv pentru o perioadă de cel mult trei ani anterior datei de solicitare, dar nu mai devreme de data suspendării.
- ◆ Pensia neplătită la timp din vina organelor de asigurare socială se plătește integral retroactiv fără nici o limitare în

Pentru mai multe detalii despre plata pensiilor, consultați:

- *Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat, nr.156 din 14 octombrie 1998* (Monitorul Oficial nr. 111 din 17 decembrie 1998), art. 34-37;
- *Hotărârea Guvernului nr. 929 din 15 august 2006 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de plată a pensiilor stabilite în sistemul public de asigurări sociale de stat și alocațiilor sociale de stat* (Monitorul Oficial 134-137 din 25 septembrie 2006).

Care este procedura de transfer a pensiei?

Transferul pensiei se face în trei cazuri la solicitarea beneficiarului și anume:

1. în cazul schimbării domiciliului stabil dintr-o localitate în alta în interiorul hotarelor Republicii Moldova;
2. în cazul schimbării domiciliului stabil în afara hotarelor Republicii Moldova (schimbarea domiciliului în străinătate);
3. în cazul schimbării tipului de pensie (de exemplu, beneficiarul dorește să se transfere de la pensia de invaliditate la pensia pentru limită de vârstă sau de la pensia pentru limită de vârstă la pensia de urmaș).

1. În cazul transferului pensiei din cauza schimbării domiciliului în altă localitate din interiorul statului, beneficiarul, după schimbarea domiciliului, urmează să se prezinte la Casa Teritorială de Asigurări Sociale de la noul domiciliu pentru a depune o cerere-interpelare a dosarului de pensionare din arhiva Casei Teritoriale de Asigurări Sociale de la fostul domiciliu. La cerere se anexează copia actului de identitate.

Plata pensiei la noul loc de trai va începe din luna în care aceasta a fost suspendată la locul precedent de trai.

2. În cazul transferului pensiei în străinătate (inclusiv în teritoriul C.S.I.) la cererea beneficiarului pensia se achită anticipat pentru 6 luni, începând cu luna următoare lunii în care pensionarul i-a fost retrasă viza de domiciliu. La cerere se va anexa:

- ◆ pașaportul cu viza de plecare la locul de trai permanent în străinătate, aplicată de către consulatul sau ambasada statului de destinație;
- ◆ certificatul de la oficiul teritorial de documentare și evidență a populației privind scoaterea de la evidență.

La noul loc de trai, plata pensiei va începe din data suspendării pensiei la domiciliul precedent.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Beneficiarul este în drept să refuze primirea pensiei anticipat pentru perioada de 6 luni.
- ◆ Dacă beneficiarul revine în Republica Moldova la domiciliul precedent în decursul unei perioade de cel mult trei ani, atunci el va beneficia de plata retroactivă a pensiei, dacă va confirma că în acest răstimp nu a primit pensie.
- ◆ În cazul transferului pensiei peste hotarele țării, dosarul de pensionare nu se eliberează pensionarului la mână, dar se expediază prin poșta specializată a organelor de asigurare socială.

Atenție!

În cazul transferului pensiei în România pensia, aceasta **nu va fi plătită anticipat**, iar lista actelor **va fi completată cu copia carnetului de muncă** care va dovedi încetarea activității în Republica Moldova.

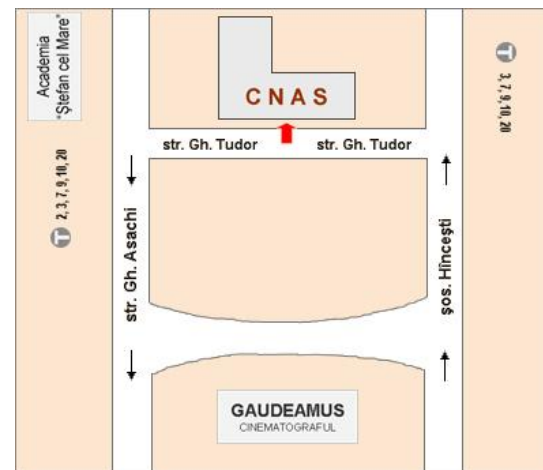
3. În cazul transferului de la o pensie la alta, beneficiarul depune o cerere la Casa Teritorială de Asigurări Sociale în care indică tipul pensiei pentru care solicită transferul, anexând după caz documente suplimentare ce confirmă îndeplinirea condițiilor pentru pensia solicitată.

Ce trebuie să știți!

- ◆ Transferul de la o pensie la alta fără acordul beneficiarului nu se permite, chiar și în situația când acest transfer este mult în avantajul pensionarului.

Cum poate fi găsită Casa Națională de Asigurări Sociale și Casele Teritoriale de Asigurări Sociale?

Adresa Casei Naționale de Asigurări Sociale (CNAS):
Republica Moldova, or.Chisinau, str. Gheorghe Tudor 3

Punctul de consultații al CNAS

Linia ferbinte:
Tel. (373-22) **28-61-15**
Orele de lucru 9:30-12:00 și 13:00-16:00

Anticamera CNAS:

Tel. (373-22) 25-78-25, 72-57-97

Fax. (373-22) 73-51-81
e-mail: info@cnas.md

Adresele Caselor Teritoriale de Asigurări Sociale:

Municipiul Chișinău

Casa Teritorială	Adresa	Telefon de contact
mun. Chișinău, s. Botanica	MD 2032, str. N. Titulescu, 47	53-20-83
mun. Chișinău, s. Buiucani	MD 2008, Str. George Enescu, 21	75-75-10 75-45-40
mun. Chișinău, s. Centru	MD 2012, Str. 31 August, 87	22-35-88 22-64-60
mun. Chișinău, s. Ciocana	MD 2044, Str. M. Manole, 12a	40-72-20 40-77-16 40-72-23
mun. Chișinău, s. Rîșcani	MD 2005, Bd-ul Renașterii, 22/1	22-35-38 21-08-91

În raioane:

Anenii Noi	MD 6500, str. 31 August, 4	0(265)2-10-77 0(265)2-10-76
Bălți	MD 3100 str. 31 August, 47	0(231)2-25-48 0(231)2-90-52
Basarabeasca	MD 6701 str. C. Marks, 57	0(297)2-05-20 0(27)2-14-13
Briceni	MD 4700 str. Independenței, 44	0(247)2-35-36 0(247)2-28-42
Călărași	MD 4400 str. M. Eminescu, 19	0(244)2-37-24 0(244)2-39-80
Căușeni	MD 4300 str. A. Mateevici, 9	0(243)2-20-71 0(243)2-29-62
Cahul	MD 3209 b-ul Republicii, 6	0(299)3-28-58 0(299)2-17-35
Cantemir	MD 7301 str. Ștefan Vodă, 2	0(273)2-25-69 0(273)2-32-16
Ciadr-Lunga	MD 6101 str. Lenin, 91	0(291)2-09-80 0(291)2-29-62
Cimișlia	MD 4100 str. Sfânta Maria, 17	0(241)2-27-39 0(241)2-10-34
Comrat	MD 3805 str. Trețiacov, 42	0(298)2-25-48 0(298)2-32-58
Criuleni	MD 4801 str. Biruința, 12	0(248)2-27-88 0(248)2-15-94
Dondușeni	MD 5100 str. Comarov, 12	0(251)2-26-60 0(251)2-44-21
Drochia	MD 5202 str. Independenței, 15	0(252)2-69-39 0(252)2-69-40
Dubăsari/Cocieri	MD 4571 str. Cosmonauților, 10	0(248)5-24-84 0(248)5-28-73

Edineț	MD 4601 str. Independenței, 101	0(246)2-58-95 0(246)2-26-86
Fălești	MD 5902 str. M. Eminescu, 9	0(259)2-27-68 0(259)2-27-58
Florești	MD 5000 str. Victoriei, 2	0(250)2-42-03 0(250)2-63-92
Glodeni	MD 4900 str. Ștefan cel Mare, 260	0(249)2-25-48 0(249)2-56-29
Hîncești	MD 3400 str. M. Hincu, 123	0(269)2-58-01 0(269)2-46-45
Ialoveni	MD 6800 str. Al. cel Bun, 49	0(268)2-15-05 0(268)2-41-74
Leova	MD 6300 str. Unirii, 35	0(263)2-32-73 0(263)2-36-09
Nisporeni	MD 6401 str. Chișinăului, 10	0(264)2-37-98 0(264)2-20-51
Ocnîța	MD 7101 str. Independenței, 47	0(271)2-42-33 0(271)2-13-89
Orhei	MD 3505 str. Vasile Lupu, 113	0(235)2-25-48 0(235)3-23-60
Rîșcani	MD 5600 str. Neculce, 2	0(256)2-25-48 0(256)2-40-43
Rezina	MD 5400 str. 27 august, 1	0(254)2-29-91 0(254)2-29-71
Sîngerei	MD 6201 str. Voinițchii, 2	0(262)2-25-48 0(262)2-20-44
Șoldăneși	MD 2770 str. 31 august, 5	0(272)2-57-12 0(272)2-58-39
Soroca	MD 3000 str. Ștefan cel Mare, 20	0(230)3-01-64 0(230)3-01-84
Ștefan Vodă	MD 4201, str. Ștefan cel Mare, 31	0(242)2-35-02
Strășeni	MD 3701 str. M. Eminescu, 31	0(237)2-00-35 0(237)2-20-39
Taraclia	MD 7400 str. Sovetscaia, 46	0(294)2-30-28 0(294)2-30-54
Telenești	MD 5801 str. Renașterii, 87	0(258)2-49-71 0(258)2-50-13
Ungheni	MD 3600 str. G. Meniuc, 8	0(236)2-69-92 0(236)2-26-83
Vulcănești	MD 5300 str. Lenin, 103	0(293)2-25-48 0(293)2-32-87